

QUO VADIS?

PAUS Franciscus is er absoluut van overtuigd dat Vaticanum II het werk van de H. Geest is en dat zijn voorgangers allemaal "heiligen" zijn. Daarom zet hij vastbesloten de Hervorming van de Kerk verder.

EEN RAMPZALIG INITIATIEF : DE SYNODE OVER DE SYNODALITEIT

In het spoor van de Duitse *Synodale Weg* getuigen ook de voorstellen die vanuit de andere plaatselijke Kerken ingediend worden van een echt duivelse desoriëntatie : meer democratie en dus meer macht aan de leken in de Kerk ; wijding van de vrouwen en huwelijk van de priesters ; einde van de discriminatie van homoseksuelen ; "evolutie" van de kerkelijke moraal die homoseksualiteit en alles wat er uit voortvloeit moet integreren ; enz.

De Franse zuster Nathalie Becquart, adjunct-secretaris in Rome van de Synode over de synodaliteit, noemt dat « *de verrassingen van de H. Geest* ». In werkelijkheid gaat het om een diabolische geest die Jezus in het Hart treft door te eisen : « *Eindelijk missen waarin de lectuur van de Bijbel het aandeel van iedereen zou accentueren, terwijl het sacrament*

van de Eucharistie zou geminimaliseerd worden, want het wordt beschouwd als discriminerend voor homoseksuele personen en hertrouwde echtgescheidenen » (LE FIGARO van 17 juni 2022).

Waarom maken de paus en de bisschoppen geen gebruik van hun apostolische, leerstellige en dwingende macht om *in de naam van God* een einde te maken aan al deze eisen die ketters, schismatiek en schandelijk zijn en beledigend voor God ?

Wat Franciscus niet beseft, omdat hij zelf getroffen is door de "ziekte", is dat de Kerk ziek is door een breuk in de traditie. De H. Pius X (1903-1914) had een zuivere doctrine en zette uitstekende katholieke hervormingen in gang op alle gebieden : Bijbelse, liturgische, canonieke enz. Maar sindsdien heeft de sekte van de modernisten en progressisten haar wil in de Kerk opgelegd en is de geest van de protestantse Reformatie er in doorgedrongen. Jean-Marie Guénois, op dit ogenblik de beste katholieke kroniekschrijver in Frankrijk, legt de vinger op de wonde : de voorstellen voor de Synode gaan allemaal in de richting van « *een protestantisering van het catholicisme* » (LE FIGARO, 16 juni).

Welke weg gaat de Kerk op onder paus Franciscus ? De weg ten leven of de weg die verder naar de ondergang voert ?

Guénois noemt paus Franciscus « *niet bepaald een politiek genie* » : « *In plaats van de hervorming van bovenaf te lanceren, denkt hij dat het efficiënter is heel de Kerk in "synodale modus" te plaatsen...* » Maar hoe zijn we zover gekomen, meneer Guénois ? Wie heeft onze bisschoppen zo machteloos en ridicuul gemaakt ? Paus Franciscus is zeker geen "politiek genie", maar was Benedictus XVI dat dan wel ? Bij wie heeft Franciscus zijn inspiratie gehaald ? Bij Paulus VI, zoals u ongetwijfeld weet, en bij de pastorale constitutie *GAUDIUM ET SPES*. Om de waarheid en de oorzaken van het drama van de huidige geloofsafval te kennen, moeten we te rade gaan bij onze vader, abbé de Nantes, die al lang geleden aan de kaak stelde hoe het Tweede Vaticaans Concilie de macht van de plaatselijke bisschoppen uitgehold heeft. We citeren uit punt 29 van *DE 150 PUNTEN VAN DE FALANX VAN DE ONBEVLEKTE* :

« *De falangist koestert alleen maar twijfel en wantrouwen tegenover alle collegiale, bureaucratistische en parlementaire organismen die inbreuk maken op het persoonlijke gezag van de bisschop, waardoor dat in diskrediet wordt gebracht en zelfs vernietigd. Van bovenaf gebeurt dat door bisschoppenconferenties en diocesane commissies, van onderuit door raden van priesters en militanten, op gelijk niveau door de centrale besturen van de bewegingen van de Katholieke Actie. Al die parasitaire organisaties eisen een recht van advies op, om zich op te werpen als spreekbuis van de volksmening, en vervolgens een recht op overleg dat ze zich onrechtmatig toe-eigenen, om het bisschoppelijk beleid te controleren. Die anonieme, onverantwoordelijke oligarchieën ontpoppen zich tot door en door revolutionaire krachten, bij wie alle ketterijen en schisma's onderdak en aanmoediging vinden. De falangist blijft buiten die organisaties. Hij erkent enkel de traditionele rechtsorganen : de bisschoppelijke raad, de diocesane, regionale of algemene synodes en de concilies.* »

Het zijn die « parasitaire organisaties », dat parallelle wereldje dat in de bisdommen de lakens uitdeelt, waaraan de Kerk sterft en waaraan paus Franciscus nu het lot van de Kerk toevertrouwd heeft.

HET CONCILIAIRE PACT

In de jaren 1950 waren het lichaam en het hoofd van de Kerk, ondanks de uiterlijke schijn, zo ziek dat Pius XII zelf altijd geweigerd heeft om een concilie samen te roepen, zo bevreesd was hij dat het Romeinse oppergezag de controle erover zou verliezen. Dat is precies wat gebeurd is onder de pontificaten van Joannes XXIII en Paulus VI. Als de ketterij zich heeft kunnen opdringen aan Vaticanum II, dan is dat aan hen te wijten, vooral aan Paulus VI. In 1978 kon de onlangs zaligverklaarde Joannes-Paulus I alleen maar met afgrijzen vaststellen :

« *De duivel huist in het Vaticaan* ». En hij stierf eraan, als martelaar voor zijn broeders...

Satan en diegenen die hem zijn toegewijd zijn volop aan het werk in de Kerk, zoals uit de synodale voorstellen duidelijk blijkt. Paus Franciscus zal vroeg of laat verplicht worden de realiteit onder ogen te zien en « *te gaan waar hij niet heen wil* » (Jo 21, 18) : de goddelijke kracht van zijn onfeilbaarheid gebruiken opdat de poorten van de hel onze heilige, katholieke en hiërarchische Kerk niet zouden overweldigen. Maar het zal moeilijk zijn voor hem, om een reden die abbé de Nantes als enige begrepen heeft :

« *Vanaf 1962 was ik in felle oppositie tegen die rage van hervormingen, veranderingen en nieuwlichterijen die zich op het Tweede Vaticaans Concilie deed gelden en die al gauw de essentie zou worden van het conciliaire pact waarvan de Kerk nu de gevangene is. Ik voorzag en verkondigde wat de gevolgen zouden zijn nadat het Concilie in een quasi volledige eensgezindheid beëindigd was : op alle domeinen zouden zich geweldige, wanordelijke wijzigingen voordoen zonder enige weerstand van het geheel van de hiërarchische Kerk. Ze was uitgeleverd aan de hervormers, hun uitvindzels en hun experimenten, waarbij de meest dwaze en slechte het fataal zouden halen op de betere. Het afgekondigde ideaal was dat van de PERMANENTE HERVORMING* » (CRC nr. 120, augustus 1977, p. 3).

Het conciliaire pact is dus « *een belofte van solidariteit en onderlinge verdediging die de concilievaders verenigt* » in eenzelfde doelstelling : de Kerk in die staat van "permanente hervorming" houden. Het pact is niet zozeer gericht tegen de extreme reformisten, « *zij die te snel gaan* », de onvoorzichtige doordrijvers, want het zijn vrienden. Men kan hen afkeuren, zeggen dat zij overdrijven, maar haast nooit krijgen zij een proces aan hun been om hen te veroordelen. Omgekeerd echter vormt het pact een gemeenschappelijk front tegen hen die, zoals onze vader, steunen op het onfeilbare onderricht van de Z. Pius IX in de *SYLLABUS* en die, in de lijn van dit document, een veroordeling uitspreken over « *de stelling dat de Kerk zich moet openstellen voor de vooruitgang omdat de moderne wereld zagezegd vooruitgaat in denken, moraal, beschaving en godsdienst* » (*De Kerk is ziek van het Concilie*, 1983).

PAUS FRANCISCUS EN DE TRADITIONALISTEN

Joannes-Paulus II en zijn *alter ego* kardinaal Ratzinger voelden aan dat de katholieke jeugd in zijn geheel neigde naar de traditie. Ze wilden drie dingen tegelijk : die jongeren weghouden van het schisma van Mgr. Lefebvre, verhinderen dat zij de invloed van *DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE* zouden ondergaan en ook de schismatieke beslissing van Paulus VI doen vergeten die de oude *ordo missae* had verboden. De pauselijke commissie *ECCLESIA*

DEI (1988) onthaalde dus de gemeenschappen die weigerden deel te nemen aan het schisma van de Lefebvristen en abdijen als Fontgombault die de oude *ordo* wilden handhaven... op één voorwaarde uiteraard: *de officiële en niet te onderhandelen aanvaarding van Vaticanum II*.

Het motu proprio *SUMMORUM PONTIFICUM* (2007) van Benedictus XVI breidde de mogelijkheid tot het gebruik van de tridentijnse ritus – de zgn. “buitengewone vorm” – uit tot heel Kerk, terwijl de *novus ordo* van Paulus VI de “gewone vorm” bleef. Paus Franciscus, leerling van Paulus VI en gedreven door het verlangen om Vaticanum II tot voltooiing te brengen, keerde logischerwijze terug tot het nagenoeg volledig verbieden van de Mis van de H. Pius V zoals ten tijde van paus Montini. In die context moet het motu proprio *TRADITIONIS CUSTODES* van 18 december 2021 gezien worden.

Zij die de oude Mis opdragen, worden door Franciscus verdacht, niet zonder reden overigens, van afhankelijkheid aan het katholieke geloof van het Concilie van Trente en dus van een radicale oppositie tegen de protestantse Hervorming; zij zijn gehecht aan een priesterlijke, eucharistische en mariale Kerk die niet genoeg openstaat voor de inspiratie die de “Geest” verspreidt onder de leken... Het is een feit dat de tridentijnse ritus objectief gesproken de drager is van alles wat Paulus VI wou uitroeien met zijn Concilie en zijn opening naar de wereld – de wereld van de Reformatie, de Verlichting, de Franse Revolutie en het hedendaagse atheïsme.

Onze H. Vader beschouwt de traditionalisten als « *nostalgieke mensen* » die « *bezeten zijn van restauratie* » en absoluut « *achteruit willen lopen* ». Hij verstaat helemaal niet dat jongeren zo zijn: « *Ik probeer altijd te begrijpen wat zich verbergt achter personen die te jong zijn om de preconciulaire liturgie meegemaakt te hebben en haar toch opeisen. Die rigiditeit verbergt altijd iets, als we maar voldoende blijven graven: een gevoel van onveiligheid [?], soms zelfs meer [de paus denkt in de verste verte niet aan het geloof of aan de eucharistische vroomheid!]*... *De rigiditeit is defensief. De ware liefde is niet rigide...* » (*LE FIGARO* van 18 januari 2022).

GEEN INTEGRISME, GEEN PROGRESSISME, MAAR EEN “DERDE WEG”?

Toch mogen we ons niet laten misleiden door die liturgische kwestie. Waar het werkelijk om gaat, is de confrontatie tussen enerzijds het dogma van het katholieke geloof en anderzijds de protestantse vervorming ervan door progressisten en modernisten tijdens Vaticanum II.

Abbé de Nantes is de enige van zijn generatie die niet in de val getrapt is en zich niet blindgestaard heeft op de zaak van de liturgie. Hij heeft « gemikt

op het hoofd » door de ketterij, het schisma en de schandalen te ontmaskeren in de woorden en daden van paus Montini en later van paus Wojtyła, net zoals in de teksten van het Tweede Vaticaans Concilie en de *Catechismus van de katholieke Kerk*. Het resultaat waren drie aanklachtendossiers, die geen oordeel uitspreken, maar vragen om geoordeeld te worden door een beroep te doen op de onfeilbaarheid van de Roomse Opperherder. Het feit dat hij zo’n oordeel *ex cathedra* nooit heeft kunnen verkrijgen, is het bewijs zelf van de onfeilbaarheid van de Kerk – wat niet niets is!

De drie canonieke stappen ondernomen door onze vader laten onze huidige prior, broeder Bruno, toe om het werk van de Contrareformatie verder te zetten, een werk dat er tegelijkertijd een is van katholieke renaissance, vol prachtige vooruitgang en schitterende toekomstprojecten. Dat kan gebeuren zonder dat wij ons geloof moeten afzweren of ons moeten aansluiten bij Vaticanum II, terwijl wij zelfs het beste van de hedendaagse theologie in onze arbeid integreren.

Dit *intelligente traditionalisme* ontbreekt vandaag jammerlijk bij nagenoeg alle behoudsgezinden. Allemaal blijven ze meer dan ooit aanhangers van Joseph Ratzinger, spilfiguur van Vaticanum II en grijze eminentie van Joannes-Paulus II. Zij vereren Benedictus XVI als was hij een heilige kerkleraar en willen niets weten van de overduidelijke bewijzen die de *KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE* vanaf het begin tegen hem aangedragen heeft: wat hij in werkelijkheid leert, is een subtiel progressisme en modernisme, dat hij verkoopt onder het verleidelijke voorkomen van een katholiek traditionalisme, met magnifieke citaten uit de Bijbel en de kerkvaders en met het goud en de wierook van grootse liturgische plechtigheden... De keuze tussen Benedictus en Franciscus is een valse keuze!

Onze huidige Opperherder hoopt dat het synodale proces dat hij in gang heeft gezet een *derde weg* zal openen, een ware verrassing van de H. Geest. Hij maakt zich illusies. De échte derde weg zal dogmatisch én pastoraal zijn en zal het werk zijn van een Derde Vaticaans Concilie. Alleen zo zal de Kerk haar grote missionaire opdracht van bekering en heiliging van de zielen over de hele wereld kunnen hernemen.

In afwachting daarvan mogen we niet vergeten dat onze allerliefste hemelse Vader ons vandaag een heel specifieke en aantrekkelijke derde weg aanbiedt: *de devotie van eerherstel tot het Onbevleete Hart van Maria*. Bestaat er iets beters om de rechtgelovige zielen van goede wil te verenigen, ongeacht hun “gevoeligheid”? Die devotie is de ware « *verrassing van de H. Geest* » die door Christus aan paus Franciscus wordt voorgesteld om zijn Kerk te herbouwen!

broeder Philippe van het Gelaat van God

DE BEKERING VAN RUSLAND

DE toewijding uitgesproken door paus Franciscus op 25 maart 2022 vertrouwt Rusland toe aan het Onbevleete Hart van Maria. In 1917, midden in de Eerste Wereldoorlog en aan de vooravond van de bolsjewistische Oktoberrevolutie, beloofde Onze-Lieve-Vrouw in Fatima dat men de vrede zou verkrijgen door die toewijding. Anders zou Rusland zijn dwalingen over de wereld verspreiden.

Meer dan honderd jaar later en na verschrikkelijke catastrofen is die toewijding eindelijk een feit... ten dele toch, want de verspreiding van de eerherstellende devotie van de eerste zaterdagen ontbreekt nog. *« Rusland zal zich bekeren »*, beloofde de H. Maagd. Bekerden tot wat? Tot het Rooms-katholieke geloof! *« En er zal een zekere tijd van vrede aan de wereld geschonken worden. »*

Ondertussen onderhouden de beleidsmakers in de Verenigde Staten – een land dat in Fatima helemaal niet genoemd wordt... – uit pure haat ten opzichte van Rusland een eindeloze oorlog tot de laatste Oekraïner, die gemakkelijk tot een wereldbrand kan uitgroeien. Want de genade van de Hemel ontbreekt nog. Maar God zal niet van gedachte veranderen. Hij zal niet ophouden eerherstel te vragen en zal zich niet tevreden stellen met gelijk welke devotie. De bekering van Rusland, verkregen door de toewijding ervan tot het Onbevleete Hart én door de praktijk van de eerste zaterdagen, is de laatste kans op redding voor de hele mensheid, voor elk van onze naties, elk van onze gezinnen, elk van onze zielen.

Daarin ligt de remedie. Ze is van godsdienstige aard, terwijl de hele wereld zich enkel om politiek bekommert. De politici zijn zozeer doordrongen van

hun autonomie dat zij elke tussenkomst van God per definitie uitsluiten. Onze hemelse Vader is verbannen uit de westerse landen, waarvan het lot in de handen van de burgers is gelegd, in totale democratische losbandigheid. God verwacht van zijn Moeder de overwinning van haar *« kleine devoties »*, zoals Zij zelf zegt, als tegengif tegen de cultus van de Mens en de satanische politiek die daar het gevolg van is.

Onze-Lieve-Vrouw heeft in de Cova da Iria de naam RUSLAND uitgesproken tegenover drie kleine Portugezen die absoluut niet wisten wat dat woord betekende. Terwijl de rode Revolutie op handen was, verwittigde Zij ons dat, als wij niet op haar verzoeken zouden reageren, Rusland zijn dwalingen over de wereld zou verspreiden, dat verschillende naties vernietigd zouden worden, dat oorlog, vervolgingen en het lijden van de H. Vader de straffen zouden zijn van die rebellie tegen de Hemel. Men zou veel te lijden hebben en daarna zou men doen wat de H. Maagd vroeg. En dan zou Rusland zich bekeren. Dat is de politiek van Onze-Lieve-Vrouw.

Wij zullen allemaal veel moeten lijden. Al diegenen die niet naar ons willen luisteren, zullen het zich beklagen en zij zullen in opstand komen. Wanneer wij dan ondergaan wat wij door onze dwaasheid over onze hoofden hebben afgeroepen, wanneer wij de grote straffen meemaken die ons zullen onderdompelen in hopeloze miserie, misschien dat dan de paus en de bisschoppen hun plicht willen doen. Ze moeten zich enkel op hun knieën werpen, op dezelfde dag en in alle basilieken en kathedralen ter wereld, vóór het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima. En dan moeten zij

zich gezamenlijk richten tot het Onbevleete Hart van Maria :

« Volgens uw verzoeken hernieuwen wij de toewijding van Rusland aan uw Onbevleete Hart, wij, de paus en de bisschoppen die op de rand van de wanhoop staan in de aanblik van de verschrikkelijke straf waarin de mensheid ten onder dreigt te gaan. Kom ons ter hulp, wij bidden U, sta ons bij ! »

Vervolgens zullen zij het rozenhoedje bidden terwijl priesters de biecht van de toegestroomde mensen horen. En de ceremonie zal eindigen met het uitdelen van de communie.

Deze daad van gehoorzaamheid aan wat de H. Maagd vraagt, zal nog een keer verkrijgen dat de zon niet op de aarde neerstort en er ook geen atombommen zullen vallen, maar dat Rusland zich zal bekeren.

Als wij ondertussen trouw zijn aan de toewijding die een onverbreekbaar verbond heeft bezegeld tussen onze harten en het Onbevleete Hart van Maria, als wij met overtuiging de *« kleine devoties »* pratikeren die de Moeder Gods gevraagd heeft, als wij ons inzetten opdat de mensen klaar zouden zien in het geheim van Fatima en ook in hun gezin het rozenhoedje zouden bidden, dan zullen wij beschermd worden. *« Hoe of in welke mate, dat moeten jullie mij niet vragen : het is het geheim van het Hart van Maria. In de mate waarin er mensen zullen zijn die toch gehoorzaamd hebben en toch iets gedaan hebben, zal gebeuren wat zuster Lucia van Fatima gezegd heeft : de vurigheid en de gebeden van de goede gelovigen zullen de dag van de verlossing en de overwinning naderbij brengen »* (abbé de Nantes).

broeder Bruno van Jezus-Maria

DE H. THOMAS MORE

CHRISTELIJKE HUMANIST EN MARTELAAR

1. VERDEDIGER VAN DE KERK TEGEN LUTHER

RENAISSANCE EN HUMANISME IN DE ZESTIENDE EEUW

IN tegenstelling tot wat men nog altijd hoort beweren, was de cultuurstroming van de renaissance niet in wezen en vanaf het begin tegen het christendom gekant. Integendeel, de renaissance van de 15de en 16de eeuw was in haar merkwaardigste vertegenwoordigers en in haar meest fundamentele oriëntaties door en door christelijk. Ze nam trouwens de draad op van vroegere “wedergeboorten”, zoals die van de 12de eeuw, die eveneens teruggrepen naar de voorbeelden van de antieke oudheid en streefden naar een heropbloei van de literaire en artistieke cultuur, maar ook, en meer nog, naar een gelijktijdige vernieuwing van het christelijke denken, de godsvrucht en de christelijke instellingen. In de renaissance betekende de terugkeer naar de bronnen daarom even goed de herontdekking van de H. Schrift en van de werken van de kerkvaders als de hernieuwde kennismaking met de meesterwerken van de Grieks-Romeinse beschaving.

In de 16de eeuw gaat de renaissance onverminderd voort met de geesten te bevruchten en bereikt zij voor de eerste keer ook de gecultiveerde leken, die zich vrij onafhankelijk opstellen tegenover de klerikale wereld. Bovendien doet de nieuwe cultuurstroming zich gelden in een christenheid met verouderde instellingen, een vastgeroest gedachtengoed en hoogwaardigheidsbekleders die hun ambt vaak ronduit onwaardig zijn.

Het gevolg is dat de renaissance sterk in de verleiding komt om zich te bevrijden van de kerkelijke voogdij en zelfs van de christelijke godsdienst – van *alle* godsdienstigheid. Het nieuwe ideaal dreigt dan de cultus van de Mens en de liefde voor de Natuur te worden, zonder nog enige verwijzing naar God de Schepper en Christus de Verlosser, zonder nog een be-

roep te doen op de hulp van de kerkelijke wetten en de genade van de sacramenten. Daardoor keert de nieuwe cultuurbeweging zich in sommige figuren tegen de sociale kaders van de eeuwenoude christenheid, tegen de feodaliteit, tegen de hiërarchie en de instellingen van de Kerk. In hun *revolutionaire hervormingsdrang* zijn die figuren verzekerd van de medeplichtigheid van de volksmassa en in het bijzonder van twee maatschappelijke klassen: de ridders, belust op macht en afkerig van de koninklijke orde, en de rijke burgerij, begerig naar nieuwigheden en vrijheid.

Bij sommigen leiden het vertrouwen in zichzelf, de gepassioneerde bewondering voor de heidense oudheid en de nieuwe lectuur van de Schriften en de kerkvaders in de oorspronkelijke taal tot de ontkenning van de genade en van elk bovennatuurlijk leven, zelfs tot onverschilligheid voor de goddelijke wet en voor God zelf. De cultus van de Mens, de verheerlijking van de rede en van de vrijheid worden het kenmerk van wie “modern” wil zijn en zich afzet tegen de “voorbijgestreefde” tijden met hun eredienst van God, de onderwerping aan het geloof, de hoop op de Hemel, de nederige broederlijke naastenliefde... Het woord van de oude Verleider brengt hen het hoofd op hol: « *Eritis sicut dei* », « Gij zult als goden zijn »... Denken we maar aan Machiavelli, Paracelsus, Lorenzo Valla, Pomponazzi.

Vele anderen blijven echter vurige christenen, ook al dringt in hun dromen over een universele wedergeboorte een onbewuste en onschuldige vorm van pelagianisme binnen, de ketterij van Pelagius (360-420) die beweerde dat de zondeval de menselijke natuur niet heeft bedorven en dat een zondeloos leven perfect mogelijk is zonder de genade... Met die gedachten flirten de neoplatonici van Firenze, met op kop de beminlijke Pico della Mirandola; en verder ook twee tijdgenoten

THOMAS MORE (1478-1535).
Portret door Hans Holbein de Jonge.

en vrienden in hun dwaze jeugdijaren : Desiderius Erasmus en Thomas More.

DE KRITIEK : « LOF VAN DE DWAASHEID »

Erasmus ziet het levenslicht in Rotterdam in 1467, Thomas More in Londen in 1478. Beiden ontmoeten elkaar voor het eerst in 1499. Een trouwe vriendschap ontstaat tussen de 21-jarige More en de elf jaar oudere Erasmus. Wat hen bindt, is hun grote belangstelling voor de antieke letterkunde, maar ook het verlangen om met een evangelische renaissance van de godsdienst te beginnen, gekoppeld aan een hervorming van de maatschappij.

De toekomst lijkt de twee vrienden toe te lachen. Als om het tijdperk van het humanisme in Engeland in te luiden schrijft More in 1504 zijn *Leven van Pico della Mirandola*, de Florentijnse humanist die in 1493 op dertigjarige leeftijd overleden is. Weldra komt in Engeland Hendrik VIII op de troon onder de meest gunstige voortekenen ; Thomas More begroet zijn regering in de *Lof op Hendrik VIII* (1509). Het is dan dat de twee vrienden in eindeloze gesprekken, half schertsend en half ernstig, beginnen te fantaseren over een betere wereld en een vernieuwde Kerk. Dat kan niet anders dan door eerst de draak te steken met de dwaasheden en monsterachtigheden van de bestaande maatschappij, om dan te dromen over iets anders.

De *Lof van de dwaasheid* is het geamuseerde verslag, door Erasmus, van die lange gesprekken in 1509 ten huize van Thomas More. « *Encomium moriae* », is dat ook niet de lof van More ? Of zelfs, in een woordspeling, de lof van More-de-dwaas ?

Waaruit bestaat die “dwaasheid”? Wie alleen maar de afbrekende en sarcastische zijde van het werk voor ogen houdt, denkt allicht met een subversief en antichristelijk pamflet te doen te hebben. De karikaturale kritiek op de misbruiken van de kerkelijke en burgerlijke samenleving van die tijd is zeker niet mals. Niemand wordt gespaard, zelfs niet de paus. Het gaat niet op de scherpste van Erasmus’ ironie af te zwakken door te stellen dat hij meer de menselijke zwakheden aanvalt dan de instellingen ; zijn durf ligt juist in het feit dat hij de achterhaalde middeleeuwse instituties aanvalt. Maar het nieuwe, het opbouwende, begint met hoofdstuk 63. De Dwaasheid zingt nu de lof van de christelijke godsdienst zoals men die zou moeten beleven in heel zijn goddelijke “dwaasheid”, die in alles haaks staat op de “wijsheid” van de wereld. Dat is de taal van Sint-Paulus zelf !

Het laatste hoofdstuk is volledig gewijd aan de beschrijving van die eenvoudige, evangelische, onthechte godsdienst, die het kan stellen zonder menselijke steun en zonder het gerinkel van geld of het lawaai van geweld. Zou die niet kunnen terugkeren ? Voor de weinig stichtende priester die Erasmus was – zelden droeg hij de Mis op of las hij zijn brevier, weliswaar met een bijzondere dispensatie – is de *Lof*

van de dwaasheid wel degelijk de Lof van More, die “dwaas volgens het Evangelie”, die moderne heilige die in staat is om een nieuw en aantrekkelijk aanzien te geven aan de oude, waarachtige godsdienst.

De kritiek van Erasmus heeft het terrein geëffend voor de wederopbouw. Hij en More willen daar dan ook werk van maken. Erasmus reist, komt en gaat. More bestijgt een na een de trappen van een benijdenswaardige carrière. Als hij zo bescheiden niet was geweest, zou zijn uitmuntendheid in alles hem de titel van grootste humanist van alle tijden geschonken hebben. Maar hij geeft niet om zijn reputatie.

DE DROOM : « UTOPIA »

De Engelsman wordt naar Vlaanderen gestuurd en daarna naar Calais voor diplomatieke missies. Als tijdverdrijf schrijft hij in 1515-1517 zijn *Utopia*, een boek over de ideale toekomst. De kritiek op de Europese maatschappij van zijn tijd maakt hier plaats voor de beschrijving van het ideale Land van Nergens, want dat is de betekenis van het Griekse “*ou-topía*”, waar alles is ingericht volgens de rede en waar een volmaakte wijsheid heerst. De literaire fictie van een schilderachtig verhaal biedt More de gelegenheid om de politieke en culturele instellingen te beschrijven die het meest geschikt zijn om de rechtvaardigheid, de vrede en het geluk van iedereen in een volmaakte vrijheid te verzekeren.

Bij de appreciatie van de *Utopia* mag men deze voorstelling noch in de ene, noch in de andere zin overdrijven. Neemt men de beschrijving van een perfecte samenleving al te ernstig, dan bezondigt men zich aan een buitensporig optimisme. Maar het boek veroordelen als ketters, pelagiaans, naturalistisch en onverschillig inzake godsdienst, moraal en metafysica, zou ook overdreven zijn. Het werk getuigt veeleer van een stevig hervormingsoptimisme en het drukt zeer goed het serene vertrouwen van een 16de-eeuwse humanist uit.

More stamt uit een familie van magistraten. Hij kent een gelukkige jeugd en leeft in een milieu dat open staat voor de wereld, het hof en de zakenkringen. Thomas is intelligent en ontplooit zijn verstand in de rust van de beste monastieke instellingen van zijn land. Hij leeft verschillende jaren in de schaduw van een kartuizerklooster, want het is zijn droom daar ooit in te treden. Hij is zacht en beminlijk, eenvoudig en bescheiden. Zijn vroomheid, kuisheid en verstervingen, die verbazend groot zijn, blijven als het ware onzichtbaar voor zijn eigen vrienden. Hij verlangt het beste voor zichzelf, de zijnen, het koninkrijk, de Kerk, de armen... en vraagt zich af hoe hij dat op de meest efficiënte wijze kan verwezenlijken. Er is in hem realisme, welwillendheid en vertrouwen in de mensheid – té veel vertrouwen. Hij zal daarvan terugkomen.

Een goed voorbeeld van Mores edel karakter biedt zijn *Brief aan Dorpius*. Martinus van Dorp of

Dorpius, hoogleraar aan de theologische faculteit van Leuven, reageert in 1516 zeer heftig op de sarcastische kritiek op de scholastiek die hij in de *Lof van de dwaasheid* gelezen heeft. In zijn brief verdedigt More Erasmus. Dankzij zijn tussenkomst wordt het dispuut tussen beide geleerden, dat uiterst venijnig dreigde te worden, juist bedaard; Dorpius en Erasmus verzoenen zich met elkaar. More bewerkt dit door zijn optimisme en zijn ruimdenkendheid. Hij lost de moeilijkheid ten gronde op: de nieuwe theologie, die geheel op de Bijbel is gericht en ontdaan van nutteloze beschouwingen – More noemt ze voor het eerst “positieve theologie” – moet zonder twijfel al haar beginselen uit de Schrift putten; het is dat wat Erasmus bedoelde. Maar die theologie moet ook verder gaan met rationeel onderzoek en speculatieve interpretatie. Daarmee was de eerbiedwaardige scholastiek gerehabiliteerd en Dorpius tevreden gesteld, die zo een goede vriend van More en van Erasmus werd.

Ik voeg nog een laatste detail toe, als in vertrouwen, want ik denk dat Thomas het mij kwalijk zou nemen als ik het publiceerde. In 1505 is hij gehuwd met de jonge en charmante Jane Colt. Ze schenkt hem vier kinderen en ze houden zielsveel van elkaar, tot ze in 1511 plots sterft. Zes weken later al en zonder schrik voor de reacties van de goegemeente hertrouwt hij met de weduwe Alice Middleton, een ondernemende vrouw die zes jaar ouder is dan hij en voor de opvoeding van de kinderen zorgt, maar van wie hij geen kinderen zal hebben. De biografen, die niet verder kijken dan hun documentatie, hebben niet begrepen dat Alice, die niet jong en niet mooi was en bovendien kregelig en rebels tegen alle kunst en literatuur, juist uitgekozen werd om Jane overal te vervangen – behalve in het hart en in de slaapkamer van Thomas. Het is een laatste, geheim trekje van de deugzaamheid van Thomas More, de zo christelijke humanist.

LUTHER VERSCHIJNT OP HET TONEEL

In 1517, in volle humanistische euforie, weerklinkt plots de luide stem van Luther. Hij is zes jaar jonger

DESIDERIUS ERASMUS (1467-1536).
Portret door Hans Holbein de Jonge.

dan More en in 1505, het jaar van het huwelijk van Thomas More en Jane Colt, is hij in Erfurt bij de augustijnen ingetreden. Zijn leer, zijn « kakangelie », krijgt vorm in de jaren 1511-1520 [zie het artikel *Reformatie en Contrareformatie : het “kakangelie” van Luther* in *HIJ IS VERREZEN!* nr. 25, januari-februari 2007, pp. 3-9].

Het lutheranisme lijkt zich, als nieuw verschijnsel, eerst te verbinden met de humanistische beweging. Maar al snel wordt duidelijk waartoe de revolutie van de Duitse monnik zal leiden en de grote humanisten keren er zich van af. Erasmus schippert lange tijd, maar breekt in 1520 definitief met Luther. Paus Leo X ondertekent op 15 juni 1520 de bul *Exsurge Domine*, waarin Luthers

stellingen veroordeeld worden. Als reactie schrijft de ketter al op 24 juni zijn *Oproep aan de christelijke adel van de Duitse natie voor de verbetering van de christenheid*, een oorlogsverklaring aan het pausdom. Op 31 augustus lanceert hij *De captivitate Babylonica*, een heftig rekwisitoor tegen de Kerk waarin hij de gangbare sacramentenleer afwijst. Nog altijd in 1520 volgen *De libertate christiana*, waarin hij de totale vrijheid van de christenen ten overstaan van elk kerkelijk gezag opeist, en *De votis monasticis*, dat de kloosterlingen van hun geloften wil ontslaan. Op 10 december 1520 verbrandt de opstandige monnik in Wittenberg de bul van de “Antichrist”, de paus!

De nog jonge koning van Engeland, Hendrik VIII, vindt het zijn plicht iets te ondernemen. « *Ik denk er voortdurend aan dat ik verplicht ben mijn Moeder, de Kerk, te verdedigen* », zegt hij, maar ongetwijfeld begint bij hem al een minder zuiver motief mee te spelen in zijn streven om de gunst van de paus te winnen. Hoe dan ook, op 12 juli 1521 verschijnt de *Assertio septem sacramentorum* (Verdediging van de zeven sacramenten), als antwoord op *De captivitate Babylonica*, waarop de aangenaam verraste en opgetogen Leo X aan Hendrik VIII de titel “Defensor fidei” (Verdediger van het geloof) verleent.

Luther antwoordt met een grove en vrijpostige uitdaging: *Contra Henricum regem*. De vorst kan de handschoen niet opnemen zonder er zijn waardigheid bij te verliezen. De zorg om een antwoord laat hij

DRIE PORTRETTEN, DRIE LOTSBESTEMMINGEN

HET portret van **Erasmus** herinnert aan wat de wereld bedreigde tijdens het tumultueuze begin van de renaissance: het pelagianisme was terug, de cultus van de natuur gescheiden van de bovennatuur, de zoektocht naar leven, schoonheid, vrijheid en aardse geluk, in een onduidelijk evangelisch licht, ver van de dogma's, de sacramenten en de wetten van de Kerk, buiten de "dwangbuis" van de feodale en monastieke christenheid... Het betekende zeker een gevaar voor het geloof, de zeden en de christelijke orde, maar een gevaar dat bekend was, een verleiding die niet nieuw was en waarvoor beproefde remedies bestonden. De Kerk van Rome was zeker niet onverschillig voor die bekoring. Omdat ze er te veel aan toegaf, werd ze gestraft door de *Sacco di Roma*, de bloedige plundering van de Eeuwige Stad in 1527. Ze herpakte zich en de katholieke Hervorming zou het langzaam maar zeker halen op het nieuwe heidendom, door een veelbelovende synthese tussen natuur en genade te realiseren.

Het schilderij van **Luther** spreekt boekdelen. Een dik en zelfvoldaan

gezicht, een troebele blik die helemaal naar binnen gericht is. Zijn leer, of beter zijn monsterachtig egoïsme, heeft al besloten tot de massale teloorgang van de mensen, louter en alleen omwille van zijn innerlijke kwellingen en zijn afschuw van de mis, het pausdom, de religieuze geloften en elke vorm van discipline. Hij ligt aan de basis van ontzaglijk veel misdaden in zijn naam begaan, maar het raakt hem niet dat men elkaar afmaakt, dat men verkracht, brandschat en plundert, dat men elkaar haat. Op dat alles kijkt hij neer met een heerszuchtige en wellustige blik. Hij is een man van contrasten, die het ene moment aandoenlijke godsdienstige meditaties kan componeren en het volgende ogenblik de meest platvloerse verwensingen tegen de paus, de priesters en de Joden uitbraakt. Zijn grenzeloze ik-zucht en zijn misprijzen voor alles en iedereen hebben geleid tot een doctrine die door en door antichristelijk en onmenselijk is.

Het portret van **Thomas More** tenslotte treft door de blik: een heldere, indringende blik van een kalme intensiteit. Zijn ogen beschouwen de

wereld en de Schepper ervan. Luther laat zichzelf bekijken, More overweegt een waarheid die voorbij hemzelf ligt om zich ervan te doordringen, om ze te bewaren en te redden van de chaos. Holbein heeft hem geschilderd in zijn staatsieklédij van kanselier van Engeland. Daardoor komt de ernst nog beter tot zijn recht van een man die beseft dat hij een gevaarlijke rol op zich genomen heeft en die vast van plan is zijn functie goed uit te oefenen. We weten van More dat hij humoristisch was, teder en welwillend. Hier zien we hem geëmotioneerd ten aanzien van de grootsheid en goedheid van God, de waardigheid van het christelijke leven, het gevaar dat de zielen en de samenlevingen lopen. Het is een dramatisch portret, niet van iemand die met het lot speelt en het op een afstand houdt zoals Erasmus, maar van een man die het aanvaardt als een genade en een kruis en die op een dag als een waarachtige en nederige zoon van de Rooms-katholieke Kerk het schavot zal bestijgen.

daarom over aan zijn vriend en raadgever, de achterswaardige Sir Thomas More. Zonder ook maar één van zijn openbare taken te verwaarlozen, beantwoordt More het geschrift van Luther met een lijvig pamflet, *Adversus Lutherum*, dat hij publiceert onder de schuilnaam Guilelmus Rosseus (de man die een afrossing toedient, van het Franse woord *rossée*!).

« ADVERSUS LUTHERUM », EEN MAGISTRALE AFREKENING

John Rastell, de schoonbroer van More, geeft het werk uit in 1523. Het wordt in Leuven heruitgegeven in 1565 en in Frankfurt in 1689 en het is, hoewel niet erg bekend, volgens ons toch van groot belang geweest in de strijd tegen de Reformatie. More komt in dit geschrift naar voor als een van de verstandigste, best ingelichte en meest geloofwaardige getuigen van zijn tijd.

In de zeven hoofdstukken waarmee het eerste boek aanvangt, leren we al heel wat over de persoon van Luther. Hij wordt er wel goed in "afgerost", maar dat belet niet dat de kritiek zeer juist is. Die « *haan die op zijn mesthoop voor zijn hennen zingt* », zoals More schrijft, en de wereld uitdaagt, snoeft enkel van op afstand of wanneer gewapende mannen hem, zoals in Worms, beschermen. Inderdaad hebben soldaten daar elke normale discussie belet uit schrik dat de aantekeningen van de griffiers nog maar eens het spoor van Luthers dwalingen,

vervalsingen, contradicties en grandioze flaters zouden vastleggen...

Daarna hekelt More de grenzeloze hoogmoed van de Wittenbergse "doctor" in de theologie, die zichzelf altijd veel lof toezwaait: « *Merkwaardig bij Luther is het volgende: wanneer hij over de keizer spreekt, noemt hij hem eenvoudigweg Karel. Maar spreekt hij over zichzelf dan schrijft hij zijn naam altijd in grote kapitalen en voegt hij er plechtige titels bij: "LUTHER, de man Gods". Na over de personen die kritiek op hem hadden geleverd te hebben geschreven dat zij in een kwaadaardig en giftig schelden waren uitgebarsten, oordeelt hij aldus over zichzelf: "Daarop heeft Doctor Maarten met zijn ongelooflijke nederigheid en in al zijn goedheid vriendelijk geantwoord..." Of nog: "De zeer goede en zeer welwillende Pater heeft met grote zachtheid geantwoord..." En hij eindigt zijn boek zoals een Gloria: "Mocht de goede God deze heilige en vrome man, die geboren is om te onderrichten en Gods Evangelie te behoeden, voor zijn Kerk bewaren. Amen."* » Wie zou gedacht hebben, zegt More dan, dat de man die zulke roemvolle woorden voor Luther neerschreef, Luther zelf was?

Met duizenden details wordt aldus de echte Luther weergegeven, ook al kunnen zijn bewonderaars dat maar matig smaken. More steekt de draak met zijn vulgaire gewoonten, zoals het schrijven van zijn boeken in het gezelschap van bierdrinkers, zijn

“*compotatores*”. Vervolgens verwijt hij Luther, in alle ernst nu, dat een man die zelf nog verre van heilig is, de laakbare ondeugden van de geestelijken niet onderscheidt van hun ambten, die altijd heilig zijn, en van de geloofsschat en de sacramenten, die goddelijke zaken zijn.

More schrikt niet terug voor grove taal, om Luther van antwoord te dienen in zijn eigen taalgebruik. Voor de humanist is de Duitse monnik een schandaalverwekker, een drinker, een driftkikker. Hij spot met hem omdat hij vindt dat Luther dat verdient.

Wat de doctrine betreft, bewijst More de absurditeit van een systeem volgens hetwelk men niets voor zeker moet houden als het niet kan worden gestaafd met een bepaalde tekst uit de Schrift. Die theorie houdt geen steek, te meer omdat Luther met de teksten knoeit en ze verdraait. Met zo’n beginsel, zegt More, veroorzaakt men een totale vernietiging van de Kerk als leermeesteres van de Waarheid, wetgeefster en uitdeelster van de sacramenten.

More verdedigt ook het argument van de koning waartegen Luther fel geprotesteerd had: de Kerk gaat vóór de evangelisten. Inderdaad! De Traditie was er vóór de Evangelies werden neergeschreven en heeft dus voorrang. « *Er zijn maar weinig ketteren geweest die de Schrift niet hebben aanvaard* », schrijft de Engelsman. « *Integendeel, bijna allemaal stelden zij vanuit de Schrift hun theorieën op, hetzij dat ze erop steunden, hetzij dat ze beweerden dat het tegendeel ervan niet in de Schrift te vinden was, als hun dogma’s hen meer in overeenstemming met de rede leken.* » Hier dringt Thomas More door tot de kern: het “vrij onderzoek” dat op de Schrift steunt, is gewoon een nieuwe vorm van rationalisme!

Luther doet nog altijd een beroep op “de Kerk”, maar op “de Kerk van Christus”, die niet de katholieke Kerk is omdat deze, in zijn ogen, een nieuw Babylon is geworden, een Synagoog van Satan. Zijn Kerk is de onzichtbare Kerk, omdat zij zonder zonde moet zijn. More werpt echter in een buitengewoon sterk argument *ad hominem* tegen: « *Ecclesia debet esse sine peccato, sed nemo est sine peccato; ergo nulla est Ecclesia.* De Kerk moet zonder zon-

de zijn, maar niemand is vrij van zonde; dus is er geen Kerk!» Luther wil een Kerk zonder zonde? Maar voor hem is elk goed werk zonde, hovaardij en verdoeming; elk slecht werk is daarentegen een begin van vernedering en van heil door het geloof. Alleen het geloof redt, zelfs zonder biecht! In dat geval zou de Roomse Kerk, die een en al zonde is, in het licht van het geloof de ware Kerk moeten zijn. De Kerk van Luther, de Kerk van de Zuiveren, is niets anders dan een diabolische karikatuur ervan; ze heeft geen behoefte aan gebed en kan het geloof niet hebben. De Roomse Kerk weet dat zij arm en zwak is; zij gelooft en zij bidt...

Daarop laakt More het « kakangelie » van Luther – *cacangelista Lutherus*, schrijft hij letterlijk – omdat hij de Evangelies vervalst en vernietigd heeft. Met zijn ongerijmd beginsel van het “*sola Scriptura*” (de Schrift alléén) verwoest Luther alles: de Mis, de paus, de sacramenten, de christelijke wet en praktijk. De Brief van de H. Jacobus zit hem dwars? Hij schraapt hem. Zo groot is de eerbied van Luther voor de H. Schrift!

Het tweede boek is gewijd aan de verdediging van de sacramenten. More toont er in aan hoe Luther verplicht is de Schrift voortdurend te vervalsen om haar te doen overeenstemmen met zijn ketterse betwistingen. Tegenover de pretentie de sacramenten alleen door de Schrift te bewijzen, plaatst Sir Thomas het argument van het primaatschap van de Traditie, samen met dat van de unanieme instemming van heel de aarde. Vervolgens stelt hij een reeks vragen waarop men, zonder dit argument, niet kan antwoorden. Waarom is de voetwassing

geen sacrament? Waarom moet men nuchter communiceren? De Eucharistie is een verbond en geen offer, zegt Luther; waarom gingen de verbonden van het Oude Testament dan met offers gepaard?

Kortom, Luther kan van niets zeker zijn. « *Wij echter* », zegt More, « *weten volstrekt zeker dat Christus, door bemiddeling van zijn apostelen, aan de Kerk zijn sacramenten heeft gegeven. Wij zijn dus zeker van hun aantal, hun vorm en hun riten. En zelfs als geen enkel Evangelie ooit geschreven zou zijn, zouden we er niet minder zeker van zijn.* » Wij weten namelijk dat de Kerk onderwijst en

MARTIN LUTHER (1483-1546).
Portret door Lucas Cranach de Oude.

wetten maakt uit naam van Christus. En de Engelse humanist haalt Sint-Augustinus aan : « *Ik zou geen geloof schenken aan het Evangelie, als het gezag van de Kerk mij daartoe niet zou aanzetten.* »

DE ONFEILBAARHEID VAN HET INDIVIDU...

Na de eucharistie, het huwelijk en het priesterschap te hebben verdedigd, toont More het ongerijmde aan van Luthers individualisme dat stelt dat iedereen zijn geloof uit zichzelf kent, tegen het gezag van anderen in. En hij verwijst naar de ergerlijke evolutie van de monnik : alle tribunalen waarop hij een beroep deed en die hem, het ene na het andere, veroordeeld hebben, stelde hij opnieuw ter discussie ; elk gezag verwierp hij vol koppigheid om aan zijn ketterij te kunnen vasthouden. Bij elk beroep daagde hij de paus, het concilie, de geestelijken en de geleerden uit, ja het volk zelf... en nu is het ieder voor zich !

Ten overstaan van dit vrij onderzoek, van die individuele onfeilbaarheid, is er de Kerk die door Gods Geest tot één geheel wordt gemaakt : de katholieke Kerk. More stelt het scherp : « *Vermits jij erkent dat het Gods geest is die het volk eensgezind maakt en in dezelfde gevoelens doet delen over de noodzakelijke dingen, moet je ook erkennen dat dit volk de katholieke Kerk is !* »

More heeft zeer goed gezien dat Luther elk bemiddelend principe tussen God en het volk vernietigt. Er bestaat niets tussen enerzijds God, die als enige het recht heeft om wetten te bepalen, en anderzijds het volk, waaraan het recht toekomt over die wetten te oordelen en over hun toepassing te beslissen. Maar dat gaat niet op : Luther scheidt de Geest van de Kerk en maakt van Gods werk een puur menselijke instelling. Sterker nog, de Geest is voor Luther het eigen IK dat de Kerk en elke vorm van gezag uitdaagt.

En Sir Thomas besluit streng : « *Ja, openlijk vervloekt hij al de heiligen die door hun geschriften de H. Schrift verduidelijkt hebben ; hij vervloekt de apostel Jacobus, hij vervloekt de apostel Paulus, hij vervloekt de Kerk van Christus. Hij vervloekt de sacramenten van Christus zelf, hij die het eerste van die sacramenten, het doopsel dat de poort is tot alle andere, mismeevert. Hij vervloekt de H. Geest want hij schraapt zoveel mogelijk uit het geheel van het geloof, onder andere heel de leer die de Geest onderricht heeft zonder Schrift.* »

In zijn slotrede herneemt More, na zich te hebben verontschuldigd voor de grofheid van zijn taal, de nobele toon die hij gewoon is en hij concludeert dat de Lutherse ketterij de afschuwelijkste van alle is, omdat zij alle ketterijen verenigt. Alles wordt geslachtofferd : de Mis, het gebed voor de overledenen – « *monsterlijk !* », zegt de verontwaardigde Engelsman – het vasten en de Vastentijd, de boetepraktijk, de kuisheid, de religieuze geloften, het huwelijk enz.

Het pamflet van Luther tegen Hendrik VIII, besluit Thomas More, is dwaas, maar ook gevaarlijk. De ketterij bedreigt niet alleen het heil van de zielen, maar

ook de vrede onder de naties. « *De grootste prikkel tot het kwaad is de hoop op vrijheid en ongebondenheid : men reikt ze aan met de ene hand en met de andere hand voert men het schrikbewind binnen. Niets is inderdaad gewelddadiger dan de Lutheranen. Het is dan ook niet te verwonderen dat de sekte van Luther zich verspreidt met dezelfde middelen als waarmee de sekte van de Turken niet ophoudt elke dag sterker te worden.* » Voorbeelden zijn er genoeg : de hatelijke vernietiging van de beelden (maar Luther doet zijn eigen afbeelding vereren !) ; de smaad aangedaan aan de H. Maagd van wie de Lutheranen zelfs de naam niet kunnen verdragen ; de grofheden begaan tegen de kruisbeelden en de heilige voorwerpen. De eerste vrucht is goddeloosheid, daarna volgen de vruchten van het vlees : onzuiverheid, huwelijk van priesters, maagden die onteerd worden...

De vorsten moeten de betekenis van deze gebeurtenissen goed verstaan :

« *Want indien de meeste vorsten er genoeg in scheppen dat de priesters afvallen, wellicht omdat zij hun bezittingen begeren, en indien deze vorsten er plezier in hebben dat de geestelijkheid niet meer gehoorzaamt aan de Roomse Opperherder en de hoop koesteren dat zij zelf over alles zullen kunnen beslissen en de kerkelijke goederen onder elkaar verdelen, dan moeten zij zich toch geen illusies maken. Op dezelfde manier zal het volk, vroeg of laat, zijn aandacht vestigen op de vorsten om hun juk af te schudden en hen van hun bezittingen te beroven. En eenmaal deze misdaden begaan, zal het volk, dronken van het bloed van koningen en bedekt met het bloed van edellieden, de eigen magistraten niet meer verdragen ; het zal, als een hoop anarchisten, de wetten volgens Luthers dogma's vertrappelen en onderling strijd gaan voeren...*

« *Ik bid tot Christus dat ik een slecht profeet mag zijn. Ik zou het zeker zijn indien de mensen zich vermanden en zich tegen het opkomend kwaad te weer stelden. Anders vrees ik, wat ik niet wil, dat ik een waarachtig profeet ben...* »

Dit boek van Thomas More is een document van kapitaal belang. Men kan de auteur niet verdenken van onnadenkendheid, kwade trouw, overdrijving of onwetendheid. Het werk kwam tot stand tussen februari en september 1523, op het ogenblik dat de Wederdopers en andere revolutionairen met hun predaties begonnen en twee jaar voor het uitbreken van de verschrikkelijke Boerenoorlog, de *Bundschuh*, in het Duitse rijk. Het is samengesteld door een bekwaam waarnemer op het ogenblik dat het beschrevene zich afspeelde en het blijkt even juist te zijn in de observatie van de feiten als in het voorzien van de komende ontwikkelingen. De *Adversus Lutherum* van de H. Thomas More is het eerste geschrift dat op degelijke en reeds beslisende wijze op de nieuwe en noodlottige ketterij van het lutheranisme antwoordt.

abbé Georges de Nantes, juli 1975

VATICANUM III VOORBEREIDEN DE PRIESTERLIJKE HIËRARCHIE

De studie die we hieronder in vertaling weergeven dateert uit 1972. Zeven jaar na het euforische einde van het Tweede Vaticaans Concilie voorzag abbé de Nantes al de tragische verdwijning van de clerus en de schandalen die de geestelijke stand zo in diskrediet gebracht hebben. Maar vooral zette hij de bakens uit voor een grondige herwaardering van het priesterambt waarvan een toekomstig Derde Vaticaans Concilie werk moet maken. Dat is het wat ons perspectief moet bieden, niet een « synode over de synodaliteit » die de kwaal alleen maar zal verergeren en die riskeert de laatste priesters tot wanhoop te drijven.

HET traditionele aanvoelen van het christen-volk stelt de Kerk gelijk met het priesterschap: het zijn de priesters die de Kerk maken. Zij zijn de infanterie van de Kerk. Het zijn de priesters die het Evangelie prediken en het doopsel toedienen aan hen die het geloof aanvaarden, die de gelovigen heiligen en bewaren voor het eeuwige leven, die al anticiperen op de

hemelse gelukzaligheid door hun liturgische actie, heiliging van de zielen en lofprijzing van God. Elke priester legt zich daarop toe in zijn parochie en de priesterlijke hiërarchie doet het over heel de aarde. Als er een “gemeenschappelijk priesterschap” bestaat, dan is dat te vinden in de paus, de bisschoppen en de priesters, ieder volgens zijn graad en op zijn specifieke plaats en allemaal verenigd in dezelfde taak: Christus, de soevereine Priester, verderzetten.

Het grootste deel van de priesters wijdt zich aan de heiliging van het gelovige volk; het zijn **de herders van de kudde**. Een kleiner deel legt zich vooral toe op verkondiging van het geloof: **de missionarissen**, de predikers, de apostelen. En de nog kleinere groep van **de monniken** kiest voor de contemplatie en de zuivere lof van God. Maar die verschillende bedieningen accentueren eigenlijk enkel een bepaald aspect van eenzelfde aanbeddend, missionair en pastoraal priesterschap, zonder onderlinge tegenstelling.

Het is een onbetwistbaar feit dat de priester – om alle geestelijken met één term aan te duiden – in 1962, aan de vooravond van het Concilie,

« Het katholieke priesterschap is het grootste wat er bestaat in de wereld, want de priester geeft Christus aan zijn Kerk » (*abbé de Nantes*).

genoot van een waardering en een prestige die met niets te vergelijken waren. De priesterlijke hiërarchie, bestaande uit de paus omgeven door de kardinalen, de bisschoppen aan het hoofd van hun diocesen en de priesters die geëngageerd waren in hun respectievelijke functies, kon genieten van het volle vertrouwen van de gelovigen en dwong het respect van de ongelovigen af.

Sommigen vereerden in hen de gewijde persoon, verheven boven de andere mensen, vertegenwoordiger van God, begiftigd met wonderdadige machten, een « andere Christus ». Weer anderen bewonderden in hen het geestelijke gezag van de geleerde, de apostel als model van naastenliefde en deugd, de opvoeder. Tenslotte genoten onze geestelijken van een aanhankelijke bewondering en erkentelijkheid omdat zij in hun jeugd, dankzij een bijzondere roeping, het spoor van de zelfverloochening waren ingeslagen, uit liefde, en met het celibaat als uiterlijk teken. Dat respect bleef overeind zelfs wanneer het leven van bepaalde priesters niet helemaal beantwoordde aan hun oorspronkelijke geloften.

Eeuwenlang heeft het katholieke priesterschap zich voortgezet, als het ware zonder dat iemand erbij stilstond: er was een constante en wereldwijde stroom van roepingen. Men was zo gewoon geraakt aan dat verbluffend feit dat men het de normaalste zaak van de wereld vond. Joannes XXIII had gelijk toen hij zei dat de vitaliteit van een Kerk gemeten wordt aan het aantal roepingen. Toen het Concilie begon, was de Roomse Kerk dus vol levenskracht.

I. EEN CRISIS ZONDER VOORGAANDE

Op zeven jaar tijd, van 1965 tot 1972, zijn wij getuige geweest van de vrije val van de geestelijkheid, zowel kwantitatief als kwalitatief. Al lang werd er op congressen en dergelijke een vorm van agitatie onder de clerus opgewekt. Lawaaiige volksmensen, die jammer genoeg te gemakkelijk beluisterd werden, verklaarden zichzelf ontevreden met hun ambt en hun geestelijke staat. Zij spraken niet meer in strenge bewoordingen over de materialistische, democratische en seculiere moderne maatschappij. Integendeel, deze slechte geesten beweerden dat het geringe effect van hun priesterschap voortkwam uit het feit dat het niet meer aangepast was aan een wereld in volle gisting... Ze riepen op tot wijziging van de methodes, vervolgens van de structuren, tenslotte van de essentie zelf van het priesterschap. Toen al werd het Evangelie tegenover het Priesterschap geplaatst !

Onmerkbaar ging de theoretische contestatie over in concrete rebellie, tot grote verbazing van het gelovige volk... en van de bisschoppen zelf. Het sleutelmoment was 1958, toen paus Pius XII overleed. Het ging om de verwerping van de soutane, het absentisme van priesters die plots een afkeer toonden voor de taken van de eredienst en de zorg voor de gelovigen, de hang naar een salaris, het verlangen naar een syndicaal en politiek engagement, de toenemende obsessie voor het huwelijk. Een veel te nonchalante hiërarchie zag er enkel het voorbijgaande optreden in van figuren die graag wilden opvallen. Ze wou niet toegeven dat de wanorde gebaseerd was op een gevaarlijk denksysteem en gesteund werd door een subversieve organisatie.

Het vuur smeulde en de brand brak uit in mei 68. De "nieuwe priesters" wilden niet meer tot de zgn. klerikale kaste behoren, ze verwierpen de kerkelijke status die van hen "afgescheidenen" maakte, personen die afgesneden waren van de grote massa. Ze eisten hun "bevordering tot de lekenstatus" en vroegen er zelfs geen toelating voor. Ze wilden zijn zoals hun broeders, de gewone mensen : wereldburgers, arbeiders, gehuwden (en familievaarders ?).

De bisschoppen begonnen ongerust te worden. Maar omdat ze gebonden waren door het *zwarte pact* van de conciliaire Hervorming [gesymboliseerd door de ring die Paulus VI aan ieder van hen persoonlijk had geschonken – *nvdv*] gaven ze er de voorkeur aan zich simpelweg te ontdoen van de onruststokers, die zij als verloren beschouwden, en ze vergemakkelijkten hun vertrek. Hoofdzak was voor hen te beletten dat deze rebellen, nu ze vertrokken en gehuwd waren, hun kerkelijk dienstwerk zouden verderzetten. Wat het publiek betreft, dat is zwaar geschandaliseerd. Het verheven beeld dat men van de geestelijkheid had, vertroebelt en stort in elkaar, met onoverzienbare gevolgen. De ongelovigen stellen tot hun verbazing vast dat onder de uiterlijke verschijningsvorm van de priester slechts

een mens zoals zij schuilt. De gelovigen van hun kant stellen verdrietig en verontwaardigd vast dat te veel priesters, meer dan zichzelf, tekortschieten inzake geloof, vroomheid, tucht en zelfs moreel aanvoelen. Nooit is er zo'n crisis van de geestelijkheid geweest, zelfs niet in de vervloekte tijden van de Reformatie. Het hoofd reageert niet meer op de verrotting van het lichaam !

De opstand tegen "het Apparaat", "het Instituut", wordt geleid door priesters die zich beroepen op een hernieuwd, modern en evangelisch priesterschap. Ze zetten zich af tegen de "klerikale status". Die is gebaseerd op een *cultureel* concept, een concept waarin de eredienst centraal staat : de priester staat apart omdat zijn handen zuiver moeten zijn voor het vieren van de heilige Mysteries, tussen Hemel en aarde. De rebellen beweren dat een dergelijk concept niet meer aangepast is aan de moderne wereld en zelfs tegengesteld aan de Wil van Christus. De ware eredienst is de dienst aan zijn medebroeders, de verkondiging van het Evangelie, de promotie van een solidaire mensheid. De priester is niet de bedienaar van de sacramenten, maar de man van de evangelisatie.

Hoe kan men ontkennen dat deze crisis voortvloeit uit het Concilie ?

1° Deze priesters weigeren de uitvoerders van de "cultus" te zijn, van de "godsdiens", van het "gewijde". Voor hen hebben die termen vandaag geen betekenis meer : ze roepen enkel toverkunsten en magie op... Op die manier drijven zij de liturgische revolutie van Vaticanum II, verwoord in *SACROSANCTUM CONCILIUM*, door tot in het extreme.

2° Deze priesters komen in opstand tegen de "vervreemding" die de hiërarchie volgens hen op het Volk van God doet wegen. In hun rebellie tegen het Instituut willen zij niet meer ten dienste staan van het katholieke getto, zijn kerken en zijn pratikerende gelovigen. Ze wijzen "een voor zichzelf levende Kerk" evenzeer af als "een naar God gerichte eredienst". Ze willen een Kerk die openstaat voor de wereld en er de dienaar van is. Als er nog priesters blijven bestaan, dan moeten die uitgezonden worden naar de wereld en voor de wereld. Dat is het logische gevolg van de « Copernicaanse revolutie » die Vaticanum II in de leer over de Kerk heeft doorgevoerd met *LUMEN GENTIUM*.

3° Uiteindelijk weigeren deze priesters het geloof dat tot uitdrukking komt en beoefend wordt in de liturgie en de katholieke werken. Ze willen af van een leer die gecentreerd is op een transcendente God en gekeerd naar het toekomstige leven ; daartegenover stellen zij de God-Mens, Jezus van Nazareth, die vandaag geïncarneerd is in elke mens. In die optiek bestaat de zending van de priester er in om de broederlijkheid en de revolutionaire bevrijding te verkondigen voor de komst van een verzoende mensheid. Het gaat om een nieuw geloof dat ge-

stalte kreeg in de constitutie *DEI VERBUM* over de bronnen van het geloof.

Samengevat: contestatie van de eredienst, contestatie van het kerkelijke Instituut, contestatie van de geopenbaarde Mysteries. De crisis van de clerus is dan ook het logische eindpunt van de conciliaire

Hervorming. Maar het Concilie heeft ook gehandeld over het ambt en het leven van de priesters. Ook op dat punt moeten we het bestuderen: wat heeft Vaticanum II gedacht, wat heeft het gewild en gedaan voor het katholieke priesterschap? De vernieuwing of de ondergang ervan?

II. EEN NIEUW TYPE PRIESTER VOLGENS VATICANUM II

Twee zaken hielden het Concilie in dit verband obsessief bezig: ten eerste de **bevordering van het episcopaat**, dat beschouwd werd als de hoogste vorm van het priesterschap, rechtstreeks geërfd van de apostelen, waardoor het een soeverein college vormt (met de paus!); en ten tweede de **bevordering van de lekenstand**, die beschouwd werd als voorafgaand aan alles, het "Volk van God" dat begiftigd is met een profetisch, priesterlijk en koninklijk charisma enkel en alleen door het doopsel.

Over de priesters werd slechts terloops gesproken, om er de ondergeschikten van de bisschoppen van te maken (*Lumen gentium* 28). Maar op een mooie dag werd duidelijk dat men zonder de priesters niets kon bereiken. « *In het besef dat de zo verlangde vernieuwing van heel de Kerk voor een groot deel afhangt van een priesterlijk dienstwerk dat geanimeerd wordt door de Geest van Christus* » besloot het Concilie ook belangstelling te tonen voor het "presbyteriaat". Het kwam er op aan van de priesters enthousiaste medewerkers aan de vernieuwing te maken, want zij zouden er de onmisbare arbeidskrachten moeten van worden.

En dus legde men er zich in ijltempo op toe, in oktober 1964, om nog een of andere veelbelovende mutatie te vinden voor de "priesters van tweede rang". « Vaticanum II heeft het sacrament van het priesterschap reeds voldoende aangesneden met het episcopaat; en het heeft al over de wijding gesproken in verband met de priesterlijke functie van de gelovigen », geeft het tijdschrift *Unam Sanctam* toe (deel 68, p. 198). Ook het diaconaat werd terug uitgevonden. Wat moest men dan nog uitdenken voor het presbyteriaat?

Twee conciliaire decreten hadden dit als onderwerp. *PRESBYTERORUM ORDINIS* behandelt het leergezag en het leven van de priesters. *OPTATAM TOTIUS* heeft het over de vorming van de priesters. De lezer staat ervan versteld hoezeer deze teksten bol staan van de hersenschimmen... De straf daarvoor heeft niet lang op zich laten wachten.

HET CONCILIE VAN TRENTE OVERSTIJGEN !

Na de aardbeving veroorzaakt door de Reformatie van Luther schitterde de Kerk van het Concilie van Trente of Kerk van de Contrareformatie in ontelbare heiligen en stuurde zij haar missionarissen uit om de wereld te veroveren omdat zij *de Kerk van de Eucharistie* was. Tegen de ontkenning door de protestanten in verheerlijkte zij als haar centrum en geestelijke bron het H. Misoffer. Bijgevolg eerde zij

de priester, die de man van de Mis is. Prediking en vergeving van zonden, alle pastorale werken en het apostolaat voerden uiteindelijk terug naar de voet van het altaar, voor de redding van de zielen en de lofprijzing van God. Dat was de kern van de godsdienst, zonder dat overigens iets anders werd veronachtzaamd.

Dan kwam de Tweede Hervorming gewild door Vaticanum II, dat vol ongeduld was om te veranderen en ernaar uitkeek om met de eerste Reformatie aan te knopen, uit oecumenisch verlangen. Het Concilie koesterde de ambitie om een « *nieuw type van priester* » uit te vinden. De theologen gingen aan het werk, terwijl onruststokers een psychose van onvoldaanheid binnen de geestelijkheid creëerden. Ongestraft werd op het Concilie verkondigd dat de priesters genoeg hadden van een spiritualiteit van monniken, volledig gefocust op het altaar en de biechtstoel, dat zij hun buik vol hadden van een dienstwerk dat beperkt bleef tot het kerkgebouw en opgeslorpt werd door de vereisten van de eredienst. Het verhaal van Alphonse Daudet over het geitje van Monsieur Seguin herhaalde zich: de priester hoorde langs alle kanten stemmen die hem opriepen om zijn banden te breken en op avontuur uit te gaan, vrij en ongebonden, het woeste gebergte in!

Wat de theologen uitvonden, werd door de toenmalige aartsbisschop van Parijs, kardinaal Marty, als geniaal beoordeeld. En goddelijk. « *Onder leiding van de Geest werd het pad van de toekomst uitgestippeld.* » Welk pad dan wel? Iets totaal nieuws, een leer « *die beantwoordt aan de meest fundamentele verlangens van de hedendaagse priesters* ». En hij beschreef die nieuwigheid als volgt: « *Het decreet over het dienstwerk en het leven van de priesters leert ons de ware inhoud van het pastoraat [een nieuwe term], de hoofdzakelijk missionaire oriëntatie ervan, zijn dubbele theocentrische en antropocentrische dimensie, de vereiste om altijd aanwezig te zijn bij de mensen, de manier waarop het pastoraat heel het leven van de priester moet voeden en één maken* » (*Unam Sanctam* deel 68, p. 11).

Die nogal ondoorzichtige formulering verbergt een ware revolutie in het dienstwerk en het leven van de priesters, een wijziging van de essentie zelf van het priesterschap.

Heel onvoorzichtig voegt de kardinaal daar aan toe: « *Als, in antwoord op de tekenen des tijds, de Kerk overal geroepen is om zichzelf te vernieuwen, dan is het normaal dat de priesters zichzelf*

vragen stellen, dat zij soms echt een ongemakkelijk gevoel ervaren en dat een groot aantal gewoonten [sic] in vraag worden gesteld door de huidige situatie.» Het Concilie opent met andere woorden bewust een crisis. Maar geen nood! De H. Geest is daar om alles in orde te brengen: «*Er zijn absoluut veranderingen nodig in het priesterlijke dienstwerk. Het kan echter niet anders of de H. Geest suggereert ze en moedigt ze aan, als het waar is dat de wereld van vandaag diegene is die God toevertrouwt "aan de liefde en het dienstwerk van de herders van de Kerk".*» Maar het is helemaal niet waar dat God wil dat de priesters de wereld van vandaag liefhebben!

Het nieuwe type priester is het tegendeel van de priester naar Gods Hart zoals gedefinieerd op het Concilie van Trente en geïllustreerd door zoveel heiligen. Het "pastoraat", uitgevonden door Luther alvorens het herontdekt werd door Vaticanum II, is de antithese van het katholieke priesterschap. Van de eredienst stapt men over naar de zending, van het theocentrisme naar het antropocentrisme, van de dienst van God naar de dienst van de wereld... De priesters werden ondergeschikt gemaakt aan de leken – het Volk van God! – en hun ijver werd niet meer op God gericht, maar op de wereld.

HET BANKROET VAN VATICANUM II

VOORRANG AAN DE "ZENDING". De traditioneel ingestelde minderheid van de concilievaders probeerde tevergeefs het hoofdzakelijk cultueel karakter van het priesterschap te vrijwaren: de priesters dragen de eredienst op. De nieuwlichters daarentegen benadrukten «*het essentieel missionaire karakter van het priesterlijke dienstwerk*» en wonnen het pleit. De missie, de zending in plaats van de Mis!

VOORRANG AAN HET "PRIESTERSCHAP" VAN HET VOLK. Om over de priester te spreken begon het Concilie met over het Volk en zijn Priesterschap te spreken. Het was het Priesterschap van «*alle gelovigen*» dat duidelijk op de eerste plaats kwam. Maar wat moeten de (echte) priesters dan nog doen te midden van dat "volk van priesters"?

Paus Joannes XXIII en kardinaal Bea, voorzitter van het Secretariaat voor de Eenheid, nodigden op het Concilie protestantse "waarnemers" uit, zoals Max Thurian (links) en Roger Schutz van Taizé. Het was om die waarnemers te behagen dat de katholieke Kerk zoveel mogelijk geprotestantiseerd moest worden, een proces dat tot op vandaag verdergaat.

dat het opdragen van de Mis en het toedienen van de sacramenten ondergeschikt zijn gemaakt aan een opdracht in de wereld, worden ze werkelijk uit het dienstwerk verjaagd.

VOORRANG AAN HET LEVEN IN DE WERELD. Nauwelijks zijn de priesters ondergeschikt gemaakt aan de leken of ze worden door het Concilie uitgenodigd en zelfs gedwongen om hun leven ondersteboven te gooien, met de bedoeling zich te vermengen met de wereld. Om de mensen te dienen en hen te "evangeliseren" wil het Concilie dat zij met hen samenleven, dat zij leven zoals zij. «*Door op deze manier te werk te gaan, waren we er zeker van uit te komen bij de verwerping van de uitdrukking: de priester is een van de wereld afgescheiden man*», lezen we in *Unam Sanctam* 68, p. 142. Wat een bekentenis! En hoe goed zal die uitnodiging om zich te vermengen met de wereld opgevolgd worden!

«*De priesters moeten samenleven met de andere mensen als met broeders*», zei kardinaal Marty. Niet voor niets repte Vaticanum II dan ook met geen woord over de soutane. De conclusie dringt zich op: het Concilie is zelf verantwoordelijk voor de teloorgang van de priesterstand!

Na deze revolutionaire definitie van het "pastoraat", als een geut arsenicum in een kopje thee, neemt het Concilie de klassieke doctrine van de drievoudige priesterlijke macht over: «*De priesters zijn de bedienaars van het Woord, de bedienaars van de Sacramenten en de Eucharistie, de leiders van het Volk van God.*» Maar in de praktijk baant de hervormingsgezinde geest zich ook hier een weg.

Antwoord: de zending, dat wil zeggen «*de evangelisatie van de heidenen*». Het resultaat is een impasse: de priester is altijd maar bezig met heidenen te evangeliseren om hen bekwaam te maken hun priesterlijke missie te vervullen binnen het Volk Gods... Dat is de omgekeerde wereld! Langs een omweg worden de Mis en de sacramenten terug binnengesmokkeld in het dienstwerk van de priester, maar het gaat om een kunstgreep: vanaf het ogenblik

VOORRANG AAN HET WOORD. « *De volgorde in het decreet plaatst het dienstwerk van het Woord op de eerste plaats. Verschillende concilievaders drukten tot op het eind hun voorbehoud uit, maar de commissie weigerde systematisch er rekening mee te houden door te verwijzen naar het gezag van de [reeds goedgekeurde] constitutie over de Kerk* » (*Unam Sanctam* 68, p. 145). En toch gaat het hier niet meer over de prediking van de leer, maar over « *de missionaire verkondiging van het Evangelie aan de heidenen* »! De nieuwlichters preciseren bovendien: « *Het Woord kan door de priester verspreid worden in het sprekende getuigenis van een levenswijze die overeenstemt met het Evangelie* » (*ibid.*, p. 147). Dat komt neer op een uitnodiging aan de priester om liever te spreken dan te bidden, vervolgens om liever tot de ongelovigen te spreken dan tot de gelovigen, tenslotte om vooral te spreken door toedoen van zijn leven dat door en door menselijk en seculier is. Het welbekende “christelijke getuigenis”!

VOORRANG AAN DE PROFANE EREDIENST. De liturgische en sacramentele activiteit van de priesters wordt nu ondergeschikt gemaakt aan de eredienst die de lekenstand aan God brengt door zijn manier van leven, zijn werk en... heel de schepping! Het decreet onderstreept « *de band tussen de Eucharistie en het dagelijkse leven en de “bekering tot God” van heel de schepping* », legt *Unam Sanctam* uit (p. 149). Men mag zeggen wat men wil: dit staat gelijk met een devaluatie van het H. Misoffer; in de plaats ervan komt de basismilitant die zijn profane leven offert.

VOORRANG AAN HET VOLK. De priesters worden wel « *leiders van het Volk van God* » genoemd, maar dan eerder als “universele verzamelaars”: gidsen voor gelovigen zowel als ongelovigen, animatoren van de menselijke gemeenschap om het Volk Gods te helpen bij het lezen van de tekenen des tijds en bij het sociaal engagement (US p. 152). De experts mogen de priesters dan wel uitroepen tot « *tekens van Christus die het Hoofd is* », het werkelijke gezag, dat van Boven komt, wordt hun ontnomen en overgedragen aan het Volk. Ze zijn er slechts om hun broeders te helpen beter samen te werken aan de vooruitgang van de wereld in naam van het Evangelie.

CULTURELE REVOLUTIE

Het dienstwerk van de priesters is veranderd. Het is nu het woord in plaats van de eredienst, de dialoog met de ongelovigen in plaats van de prediking en de bedeling van de sacramenten aan de gelovigen. Bijgevolg moet ook het leven van de priesters veranderen. Vroeger waren ze afgescheiden en beschermd tegen de wereld en volledig in beslag genomen door hun gewijde functies. Nu worden ze in de wereld gegooid en overgeleverd aan de verleidingen en de tirannie ervan. Logisch

met zichzelf voltooit het Concilie zijn werk met het omvormen van de priesterlijke spiritualiteit en het ondersteboven keren van de vorming van de priesters.

EEN SPIRITUALITEIT VAN DE ACTIE. De nieuwlichters beweren dat de echte bron van de spiritualiteit zich vandaag niet meer bevindt in het gebed en de eredienst, maar in de actie, in « *een dienstwerk dat volledig gericht is op de mensen* » (US p. 162). Het Concilie heeft een einde gemaakt aan « *alle ingebeelde denkpijlers die contemplatie en actie naast elkaar stellen* » (p. 168). Weg dus met de aloude voorzichtigheid en het unanieme onderricht van alle leermeesters in de spiritualiteit!

Op het vlak van celibaat, armoede en gehoorzaamheid stelt het Concilie de hoogste eisen van volmaaktheid, zozeer is het ervan overtuigd dat het nieuwe dienstwerk dat aan de priesters wordt aangeboden exalterend en enthousiasmerend is: zelfs de grootste zelfverloochening zal gemakkelijk zijn!

Wanneer de priesters zich zo zullen hebben afgewend van het goddelijke en verloren zullen zijn gelopen in het menselijke, zullen zij vaststellen dat ze bij de neus genomen zijn. Maar het zal te laat zijn.

DE ONDERGANG VAN DE SEMINARIES. Het decreet *OPTATAM TOTIUS* heeft vanaf zijn eerste hoofdstuk de volledige macht om de opleiding van de toekomstige priesters te hervormen in handen gelegd van de bisschoppenconferenties. En vermits de algemene principes van dit decreet ronduit subversief zijn, lag het voor de hand dat het eindpunt de totale desorganisatie van de seminaries en hun uiteindelijke verdwijning zou zijn.

Mgr. Guyot stelde de tekst als volgt voor: « *Het decreet wil in continuïteit zijn met het werk dat door het Concilie van Trente ondernomen werd. Toen echter ging het om de vestiging van een volkomen nieuwe instelling. Vandaag moet een eeuwenoude instelling hernieuwd worden en aangepast aan een wereld die aan een ongelooflijke verandering onderhevig is.* » Altijd weer die bisschoppelijke stomme verbazing ten opzichte van de « *ongelooflijke veranderingen van de moderne wereld* »! Uiteraard moest « *het accent dus vooral gelegd worden op de in te voeren wijzigingen en de te realiseren vooruitgang* ».

Maar hij waarschuwt: « *Het zou verkeerd en gevaarlijk zijn te laten verstaan dat het Concilie de vorming van de priesters het pad van de gemakkelijkheid of zelfs het “laat maar waaïen” uitstuurt.* » Terwijl de trieste realiteit voor iedereen ondertussen zonneklaar is, voelt deze bisschop blijkbaar de behoefte om ze vooraf te ontkennen! Het volstaat de teksten te lezen. En vandaag volstaat het te zien naar wat er in de seminaries aan de gang is om te begrijpen dat het Concilie met het verleden gebroken heeft en alles overgeleverd heeft aan de gemakkelijkheid en het “laat maar waaïen”. Vati-

canum II is de Wijsheid verloren, daardoor is het ook de Zegening kwijtgespeeld.

Ja, ja en nog eens ja, het is het Tweede Vaticaans Concilie dat schuldig is aan de grote misdaad van de decadentie van de clerus. Het priesterschap is een grote, stevige en welvarende instelling geweest zolang het gedefinieerd werd door de intieme verhouding

met God in de eredienst en het apostolaat dat er uit voortvloeide. En ik voeg er aan toe : de priesters waren toen gelukkig. Het priesterschap is daarentegen gedegradeerd, verzwakt en verminderd op de dag dat het in de eerste plaats missionair wou zijn, gericht naar de mensen om met hen bezig te zijn over de zaken van de aarde en niet meer over de Hemel.

III. HET HERSTEL VAN DE PRIESTERLIJKE HIËRARCHIE DOOR VATICANUM III

Hoe moet een toekomstig Derde Vaticaans Concilie te werk gaan om alles te herstellen ?

Een mogelijke weg zou de reactionaire oplossing kunnen zijn van een simpele terugkeer naar de theologie van het Concilie van Trente. Vaticanum II heeft het per slot van rekening gehonoreerd door één keer – weliswaar op het laatste nippertje en met tegenzin – een essentiële tridentijnse tekst te citeren die de priester definieert door « *de gewijde macht om het offer aan te bieden en de zonden te vergeven* ». Maar Trente heeft zich tot het minimum willen beperken, tot wat de Kerk altijd geloofd en onderwezen heeft en wat tegenover de protestantse dwalingen moest gesteld worden : om het H. Misoffer op te dragen en de zonden te vergeven heeft Christus op het Laatste Avondmaal het priesterschap ingesteld en het macht gegeven over zijn fysieke Lichaam. Het dienstwerk van de prediking en het apostolaat is niet uitgesloten, maar neemt de tweede plaats in.

Een andere en betere weg zou nochtans zijn om, in de geest zelf van de tridentijnse Traditie, alle waarachtige theologische vooruitgang te accepteren, met inbegrip van de enkele solide zaken die Vaticanum II heeft aangebracht, al zijn die jammer genoeg verknoeid door de algemene oriëntatie en de demagogische overdrijvingen van dat rampzalige Concilie. De experts signaleren vier nieuwigheden in de theologie van het jongste Concilie. Sommige lijken waardevol en vruchtbaar, andere zijn vals en dodelijk. Bovendien spreken ze elkaar tegen ! Het onderscheid dat Vaticanum III moet maken zal dus van het grootste belang zijn.

Ik som die conciliaire nieuwigheden op, waarbij ik Denis volg in *Unam Sanctam* 231, en geef er mijn standpunt over.

1° Het priesterschap van de bedienaar wordt gedefinieerd als ondergeschikt ten opzichte van het hogere, gemeenschappelijke priesterschap van alle "christenen". NEEN ! Met Pius XII en de Traditie zijn wij van mening en willen wij dat Vaticanum III deze monsterlijke omkering vernietigt en het tegendeel bevestigt.

2° Het priesterlijke dienstwerk heeft in essentie en qua voorrang betrekking op de zending, niet op de eredienst. Het bestaat in de verkondiging van

het Evangelie aan verstokte heidenen met het oog op hun menselijke bevordering en aan de christenen om hen te vormen voor hun profane eredienst van toewijding aan de wereld. NEEN ! Met heel het Evangelie en heel de Traditie moet Vaticanum III die alles overheersende gerichtheid op de mens verwerpen : het is een middelpuntvliedende kracht die de priesters wegrukt van hun waarachtige en goddelijke roeping, die hen hun kerk en hun gelovigen doet verwaarlozen.

3° Het priesterlijke dienstwerk wordt beter gedefinieerd in zijn verhouding van ondergeschiktheid aan het bisschoppelijke dienstwerk, wat ook voor het diaconale dienstwerk geldt. Deze hiërarchische en organische visie op het priesterschap verzekert beter de band tussen de sacramentele wijding en de zending ten dienste van de Kerk. JA, MET VOORBEHOUD. Vaticanum III kan deze hiërarchische visie voorstellen. Maar het toekomstige Concilie moet vermijden dat de macht van de priesters, die zij door hun wijding verkregen hebben, herleid wordt tot een of andere zending die hun bisschop hun naar eigen goeddunken toevertrouwt. Zij zijn méér dan alleen maar "weerkaatsingen" van Zijne Excellentie !

4° De priesterlijke hiërarchie bestaat er op alle niveaus in om zowel te prediken en te besturen als de Eucharistie op te dragen en de sacramenten te bedelen. JA, MET VOORBEHOUD. Vaticanum III zal een evenwichtige visie op deze drie diensten van het Mystieke Lichaam van Christus presenteren. Maar het zal ze niet op dialectische wijze tegenover elkaar stellen, zending tegenover eredienst, antropocentrisme tegenover theocentrisme. Elke priesterlijke handeling over het Mystieke Lichaam moet noodzakelijkerwijs overeenstemmen met de essentiële priesterlijke handeling : het eucharistisch Offer van het fysieke Lichaam van Christus, bron van leven en heiligheid.

Pater Yves Congar, de grote inspirator van Vaticanum II, publiceerde in *Unam Sanctam* twee interessante studies (resp. in US 66 en US 68) die het volgens ons mogelijk maken om enerzijds de dwalingen van Vaticanum II te isoleren en te verwerpen en anderzijds het waardevolle onderricht ervan (oud en nieuw) te behouden. Congar, die ongetwijfeld de meest beroemde expert van het

Concilie is, formuleert in deze artikels inderdaad veel reserves en waarschuwingen tegen de excessen die het gevolg zouden kunnen zijn – en het inderdaad waren – van de conciliaire Hervorming. Zo komt hij (bijna) tot een juist evenwicht dat we voor Vaticanum III zouden wensen. Laten we hem dus volgen, terwijl we toch de vrijheid nemen om beter te suggereren.

DE NATUUR VAN HET PRIESTERSCHAP

Wat de kern betreft, herinnert Congar eraan dat het priesterschap in de eerste plaats *« een wijding is, een sacrament waardoor de genade wordt geschonken tegelijk met de macht of het gezag »* (US 68, p. 244). Hij onderstreept dit als wederwoord tegen hen *« die wel goed hun dienst in de wereld zien, maar niet meer zo goed wat ze eigenlijk zijn ; zij omhelzen het priesterschap als functie, niet als een waardigheid die zij persoonlijk bezitten en die hen op een bijzondere wijze gelijkvormig maakt aan Christus »* (p. 239).

Wij voegen daar zelf aan toe dat de volheid van het Priesterschap, bron en model van elk priesterschap, ligt in Jezus Christus, Soeverein Priester en Opperherder van het Nieuwe Verbond. Dit volle Priesterschap leeft verder in de persoon van de Paus, opvolger van Petrus en plaatsbekleder van Jezus Christus. Zoals onderaan de koepel van de Sint-Pietersbasiliek in grote letters geschreven staat : INDE ORITUR UNITAS SACERDOTII, « Het is van hieruit dat de eenheid van het priesterschap gestalte krijgt ». In de Paus vinden we de volheid van het priesterschap en de jurisdictie, de wijding en de wereldwijde apostolische zending. Het zou goed zijn met hem te beginnen in plaats van met het “college” van de bisschoppen, laat staan het “Volk van goden”...

HET PRIESTERLIJK DIENSTWERK

Congar gaat verder : *« Maar de wijding tot priester is iets totaal anders dan een statisch ritueel feit dat alleen de betrokken christen aangaat : men wordt gewijd voor iets, namelijk een zending... voor de dienst van God, zeker, maar ook voor de mensen »* (p. 244). Dat is de echte theologische vooruitgang, die door Vaticanum II geëerd wordt.

Maar opgelet ! *« Het is waar dat de wijding tot de sacramentele functie en meer precies de functie om de Eucharistie op te dragen een fundamentele karakter bezit... Dat is onweerlegbaar. Men mag dus geen van beide zaken uit het oog verliezen. De priesterwijding verplicht tot de dienst van de gelovigen en de mensen, dat is juist ; maar men mag het meer radicale en fundamentele karakter van de wijding niet miskennen : de priester is er voor de eredienst, die hij vooral uitoefent in het opdragen van de eucharistie »* (p. 247). Het gevaar bestaat inderdaad dat *« de specifieke notie van het priester zijn opgelost wordt in de*

De fameuze ring die paus Paulus VI op het einde van de laatste zitting van Vaticanum II aan ieder van de concilievaders schonk : het symbool van het “zwarte pact” (abbé de Nantes) dat hen allemaal voorgoed aan elkaar bond.

brede realiteit van het apostolaat en dat men komt tot een dualiteit tussen twee opvattingen van het priesterschap : het ene dat gericht is op de viering van de eucharistie en het bedelen van de sacramenten (clerus van de liturgie), het andere dat focust op het Woord en de zending (clerus van het apostolaat) » (p. 242).

Ook hier moeten we iets toevoegen. Het priesterschap is een wijding aan God voor de eredienst en het apostolaat : de bedienaar van God handelt “in persona Christi”, in de plaats van Christus en bekleed met zijn priesterlijke macht. Hij is dan een “andere Christus”. Maar wat geldt voor de sacramentele handelingen, geldt dat ook voor alle apostolische handelingen en in welke mate ? Onder welke voorwaarden ? Vaticanum II heeft die doeltreffende tegenwoordigheid van Christus uitgebreid tot heel de apostolische actie van de priester, maar dat is een gevaarlijke uitbreiding. De feiten hebben dat al te duidelijk aangetoond. Vaticanum III zal dus de exacte wijze moeten preciseren van deze doeltreffende aanwezigheid van Christus in de actie van de priester.

DE PRIESTERLIJKE HIËRARCHIE

We citeren Congar : *« Zonder het goed te beseffen hernam Vaticanum II de ontwikkeling waarvan de contouren in Trente geschetst werden door een minderheid en die daarom niet kon voltooid worden : de aandacht eerst en vooral richten op de bisschoppen en in de Kerk een priesterlijke hiërarchie bepalen die voortvloeit uit de apostolische opvolging »* (p. 249). En verder : *« Het is juist dat de priesterwijding op definitieve wijze een bovennatuurlijke kwaliteit toekent die elke priester persoonlijk bezit : het is een waardigheid. »* Dat was de

hoofdgedachte van het Concilie van Trente. « *Maar het is ook essentieel een functie : het wordt enkel geschonken bij de toetreding tot een priesterorde die een dienstwerk inhoudt, namelijk het uitoefenen van de zending door de Kerk, in ondergeschikte samenwerking met de bisschoppen.* »

Hier vullen we aan dat er onderscheid moet gemaakt worden tussen twee priesterlijke orden.

De bisschoppelijke priesterorde wordt verdergezet door de bisschopswijding die, als we voortgaan op het onderricht van Vaticanum II, de volheid van het priesterschap inhoudt. Zo zou elke bisschop zijn macht rechtstreeks van God ontvangen. Het komt mij voor dat de bisschoppen van Vaticanum II dat autonome karakter van hun orde te sterk onderstreept hebben, ten nadele van hun ondergeschiktheid aan het pauselijk oppergezag, dat hun zending of jurisdictie bepaalt.

De presbyterale priesterorde, die lange tijd beschouwd werd als het type zelf en de perfectie van het priesterschap, moet zeker bepaald worden in afhankelijkheid van de bisschoppelijke orde, voor het dienstwerk zelf. Daarin heeft Vaticanum II het bij het rechte eind. Maar heeft het Concilie die ondergeschiktheid van de priesters aan hun bisschop niet overdreven? Heeft het juist gehandeld door formeel te weigeren om toe te geven dat priesters, door het sacrament van hun wijding, hun waardigheid rechtstreeks van Christus kunnen ontvangen? De ervaring wijst uit dat zij zo teveel worden overgeleverd aan de willekeur van de bisschoppen; de geschiedenis staat bol van voorbeelden van machtsmisbruik door die laatsten.

Vaticanum III zal dus opnieuw een evenwicht moeten vinden en definiëren. Ten eerste tussen de waardigheid van de bisschop en zijn trouw aan de H. Stoel, want de bisschoppen van Vaticanum II zijn veel te onafhankelijk met hun fameuze "college"! Ten tweede tussen de waardigheid van de priester en zijn trouw aan zijn bisschop, want het jongste Concilie heeft de afhankelijkheid te sterk in de verf gezet. Ten derde tussen de door het doopsel geschonken waardigheid van de christen en zijn onderdanigheid aan de hiërarchie, want Vaticanum II heeft de lekenstand, *en bloc*, op een totaal verkeerde manier "geëmancipeerd" van de verschuldigde onderdanigheid.

PRIESTERLIJKE SPIRITUALITEIT

Op dit punt is de verblinding van Congar spijtig genoeg totaal. Hij komt op de proppen met een nieuwe theorie over het "sacrale" die zagezegd evangelisch is: de christelijke eredienst zou, in tegenstelling tot die van de heidenen en de Joden, niets anders zijn dan het profane leven en zijn apostolaat. « *De heidense godsdiensten bestonden in essentie uit een eredienst voor de godheid; het christendom daarentegen is in essentie een geloof* » (p. 256). De eredienst ervan bestaat daarom vooral

uit « *de opbouw van het Lichaam van Christus, die het doel is van heel het dienstwerk* ». Hoe? Door « *het geestelijke offer dat de christenen geacht worden aan te bieden* », namelijk hun eigen leven in de wereld.

« *De ware eredienst* », aldus de dominicaan, « *is die van het hart, het ware offer is de offerande van het leven, in liefhebbende gehoorzaamheid aan God. Zo overstijgen we het onderscheid tussen het sacrale en het profane : het is het leven van de mens zoals het zich afspeelt in de wereld die de materie is van zijn eredienst... Bij de christen is alles sacraal...* » (pp. 253-256).

Congar mag daarna wel het sacraal-profane terugvoeren naar het sacraal-sacramentele, wat hij gezegd heeft kan hij niet meer herroepen. De secularisering van de eredienst is onomkeerbaar. In de praktijk berooft deze transfer van het sacrale naar de profane wereld het priesterschap van zijn bestaansreden. Het leven van de priesters wordt erdoor ondersteboven gehaald, net als hun spiritualiteit: zij zullen geen rust meer vinden zolang ze zich niet ontdaan hebben van hun klerikale status.

Wij kunnen het daarmee onmogelijk eens zijn.

Het diaconaat en de lekindiensten in de Kerk [zoals bv. lector] zijn niet op zichzelf "priesterlijk", en nog minder de eredienst die het gelovige volk brengt door zijn dagelijkse devoties en verdienstelijke handelingen. Vaticanum III zal de manieren bepalen waarop ondergeschikte bedienaars en leken hun offeranden en harten kunnen verenigen met het goddelijke Slachtoffer, aangeboden door de goddelijke Priester die aanwezig is in zijn gewijde bedienaars.

Het gelovige volk moet dus ontdaan worden van de "priesterlijke" kwaliteiten die men het ten onrechte toegeschreven heeft. Het zal tot zijn eigen voldoening zijn juiste plaats terugvinden, *buiten het koor*, in het kerkerschap, maar door de priester verenigd met de Mystieke Christus, de totale Christus, de enige die in waarheid Profeet, Priester en Koning is.

Wat de priesters betreft: omdat zij de hoogverheven functie uitoefenen van bemiddelaars tussen God en de mensen, zullen hun leven en hun spiritualiteit een sterk religieus karakter dragen. Vaticanum III zal de geestelijken hun waardigheid van "afgescheidenen" terugschenken en hen herinneren aan de eisen van hun gewijde opdrachten, in heel hun levenswijze. Als man van gebed, doctrine en toewijding zal de priester van morgen, net zoals die van gisteren, een langdurige en verzorgde vorming krijgen, tijdens dewelke een tegelijk voorzichtige en ruime selectie zal plaatsvinden.

Het katholieke priesterschap is het grootste wat er bestaat in de wereld, want de priester geeft Christus aan zijn Kerk!

abbé Georges de Nantes, maart 1972

EEN HOMILIE VAN KARDINAAL LUCIANI

Op 4 september 2022 werd Joannes-Paulus I, Albino Luciani, door paus Franciscus zalig verklaard. We kunnen niet beter doen dan de « de paus van de glimlach » zelf aan het woord te laten door de mooie homilie over de Rozenkrans te publiceren die hij hield als patriarch van Venetië op 7 oktober 1973, ter gelegenheid van de plechtigheden voor de vierhonderdste verjaardag van het feest van Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans. Hier spreekt een echte zielenherder !

« **W**AT zou er gebeuren als ik, tijdens een bijeenkomst van katholieken, de dames en heren zou uitnodigen om te laten zien wat er in hun handtas of hun broekzak steekt ? Zonder twijfel zouden er veel kammen, spiegeltjes, lippenstift, kleingeld, aanstekers en andere min of meer nuttige zaken tevoorschijn komen. Maar hoeveel paternosters ? Een paar jaar geleden zou ik er zeker meer hebben gezien...

« In het huis van Manzoni, in Milaan, kan men vandaag nog zijn paternoster aan het hoofdeinde van zijn bed zien hangen : hij was gewoon het rozenhoedje te bidden en in zijn roman *DE VERLOOFDEN* haalt de heldin op de meest dramatische momenten haar paternoster voor de dag en bidt ze.

« Windthorst, de Duitse politicus, kreeg op een dag de vraag van niet-pratikerende collega's om zijn paternoster te tonen. Het was een grap, want zij hadden hem stiekem uit zijn linkerzak gehaald. Windthorst, die hem in die zak niet vond, begon in zijn rechterzak te zoeken en toonde zich opgelucht : hij had altijd een reservepaternoster bij zich !

« De beroemde musicus Christoph Willibald von Gluck trok zich tijdens recepties aan het Weense hof altijd even terug om het rozenhoedje te kunnen bidden. En wanneer de zalige Contardo Ferrini, hoogleraar

in Pavia, bij vrienden op bezoek ging, nodigde hij hen uit om samen met hem het rozenhoedje te bidden.

« De H. Bernadette zei dat Onze-Lieve-Vrouw bij elke verschijning een paternoster rond haar arm droeg ; ze vroeg het meisje of zij er ook één had en nodigde haar vervolgens uit om samen het rozenhoedje te bidden. Hetzelfde was het geval met de drie herdertjes van Fatima, aan wie de H. Maagd het opzeggen van dit gebed aanbeval.

« Waarom ben ik met deze voorbeelden begonnen ? Omdat de paternoster vandaag door sommigen gecontesteerd wordt. Ze zeggen : "Het is een kinderachtig en bijgelovig gebed dat volwassen christenen onwaardig is." Of ook : "Het is een gebed dat tot een automatisme vervalt, het is enkel een kille, monotone en vervelende herhaling van weesgegroetjes." Of nog : "Het is een gebruik uit een voorbijgestreefd tijdperk, vandaag hebben we iets beters : de lectuur van de Bijbel."

« Sta mij toe jullie te zeggen wat mijn indrukken als zielenherder zijn.

« Eerste indruk : de crisis van het rozenhoedje komt pas op de tweede plaats. Wat eraan voorafgaat vandaag is de crisis van het gebed in het alge-

meen. De mensen worden volledig in beslag genomen door hun materiële belangen, ze denken heel weinig aan hun ziel. Het lawaai is geleidelijk aan ons bestaan binnengedrongen. Macbeth zou vandaag opnieuw kunnen zeggen: "Ik heb de slaap gedood, ik heb de stilte gedood!" Voor het intieme leven en de *dulcis sermocinatio*, de zoete conversatie met God, vindt men nog nauwelijks een moment de tijd. Dat is een slechte zaak. Donoso Cortès zei: "Het gaat tegenwoordig slecht met de wereld omdat er meer veldslagen dan gebeden zijn." Er zijn vandaag de dag meer gemeenschapsliturgieën, wat zeker een groot goed is, maar ze volstaan niet: er moet ook een persoonlijk gesprek met God zijn.

« Tweede indruk: wanneer men beweert dat men in het gebed een "volwassen christen" moet zijn, forceert men de dingen vaak. Persoonlijk wil ik me liever een kind voelen dan een volwassene als ik in mijn eentje tot God en tot Onze-Lieve-Vrouw bid. Mijn mijter, mijn kalotje, mijn bisschopsring verdwijnen; ik stuur de volwassene wandelen en geef me over aan de spontane tederheid van een kind tegenover zijn papa en mama. Zelfs als het maar voor een klein halfuur is, wil ik voor God staan zoals ik werkelijk ben, met mijn ellende en met wat ik aan goeds heb. Voelen hoe uit de grond van mijn wezen het kind van vroeger opnieuw geboren wordt, dat wil lachen, praten en van de Heer houden, dat er soms behoefte aan heeft te huilen om barmhartigheid te verkrijgen: dat alles helpt mij om te bidden. Het rozenhoedje, een gemakkelijk en eenvoudig gebed, helpt me om terug een kind te worden en daar ben ik niet beschaamd voor.

« Derde indruk: ik wil of mag geen kwaad over iemand zeggen, maar ik beken dat ik vaak in de verleiding ben gekomen om een oordeel uit te spreken over iemand die zich volwassen voelde alleen maar omdat hij uit de hoogte peroreerde en bekritiseerde. Ik had dan zin om te zeggen: "Wat ben jij rijp! Maar in het bidden ben je een adolescent in volle crisis, een rebel die het stadium van de puberale agressiviteit nog niet achter zich gelaten heeft!" Mocht God mij dit stoutmoedige oordeel vergeven.

« Maar ik kom nu aan de andere tegenwerpingen. Is het rozenhoedje een puur repetitief gebed? Pater de Foucauld zei: "De liefde drukt zich uit in weinig woorden, altijd dezelfde, die men blijft herhalen."

« Ik zag in de trein eens een vrouw die haar kind te slapen had gelegd op het bagagerek. Toen het kind wakker werd, zag het vandaaruit zijn moeder tegenover hem zitten en op hem letten. "Mama!" zei het toen. En zij: "Mijn lieve schat!" En heel de treinreis was de dialoog tussen hen beiden dezelf-

de: van boven uit "Mama!", van beneden af "Mijn lieve schat!" Meer woorden waren er niet nodig.

« Dat de Bijbel moet volstaan? Zeker, maar niet iedereen is voorbereid om hem te lezen of heeft er de tijd voor. En zelfs voor hen die de Bijbel lezen zou het nuttig zijn om op andere momenten – op reis, op de baan, op moeilijke ogenblikken – met de Madonna te spreken, als men tenminste gelooft dat zij onze Moeder en onze Zus is. Als de mysteries van de Rozenkrans goed overdacht en gesmaakt worden, betekent dat een verdieping van de Bijbel, het is als geestelijk sap en bloed.

« Een vervelend gebed? Dat hangt ervan af. Het kan integendeel een gebed vol vreugde en opgetogenheid zijn. Als men er in oefent, wordt het rozenhoedje een blik die wij op Maria werpen; en die blik wordt intenser naarmate wij het meer bidden. Het kan ook een refrein worden dat uit het hart opborrelt en dat, als het vaak herhaald wordt, de ziel verzacht zoals een lied.

« Een arm gebed? Welk is dan een "rijk gebed"? Het rozenhoedje bestaat uit onzevaders, het gebed dat Jezus zelf onderwezen heeft; uit weesgegreetjes, de groet van God aan de Maagd door middel van de engel; en uit gloria's, de lof van de H. Drie-eenheid. Geven jullie in plaats daarvan de voorkeur aan hoogstaande theologische beschouwingen? Maar die zijn niet geschikt voor wie arm, oud, nederig of eenvoudig is. Het rozenhoedje drukt het geloof uit zonder valse problemen, zonder uitvluchten, zonder ingewikkelde omschrijvingen. Het helpt om zich volledig over te geven aan God, om het lijden grootmoedig te dragen. God maakt ook gebruik van theologen, maar om zijn genaden uit te delen bedient Hij zich vooral van de kleinheid van de nederigen en van hen die zich onderwerpen aan Zijn Wil.

« Ik wil nog iets opmerken. Het gezin zou de eerste school van vroomheid en godsdienstige spiritualiteit voor de kinderen moeten zijn. De pedagogisch-religieuze actie van de ouders is delicaat, gewettigd en onvervangbaar. Delicaat omwille van het klimaat van permissiviteit en laïcisering waarin wij baden; gewettigd omdat zij deel uitmaakt van de zending die God aan de ouders heeft toevertrouwd; onvervangbaar omdat het op heel jonge leeftijd is dat men de neiging en de gewoonte om te bidden verwerft.

« Het opzeggen van het rozenhoedje in de avonden door ouders en kinderen samen is een soort van huisliturgie. De schrijver Louis Veuillot gaf toe dat het zien hoe een Romeins gezin vol geloof het rozenhoedje bad aan de basis van zijn bekering lag. »

*uit Jean-Paul D^e, Le Pape du Secret
door broeder François van Maria ter Engelen*

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle*.

Stichter: † Abbé Georges de Nantes.

Hoofredacteur: Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever: L. Oorts, Heideweg 14, B-2980 Zoersel.

Abonnement voor binnen-en buitenland: € 15. Steunabonnement: vanaf € 20.

Rekening 000-3302057-80. IBAN: BE47 000 3302057 80. BIC: BPOTBEB1.

Internet: <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail: hij.is.verrezen@gmail.com